

פ ר ו ט ו ק ו ל
ישיבה ל"ג/תש"ל של הממשלה
י"ח בשבט תש"ל - 25.1.70

נכחו השרים: י. אלון - יו"ר, א. אבן, מ. בגין, י. ברזילי, ח. גבתי (מאמצע סעיף 300), י. גלילי (מסעיף 301), א.ל. דולצ'ין, מ. דיין (מסוף סעיף 307), ש. הלל, ע. ויצמן, ז. ורהפטיג, ח. לנדאו (מאמצע סעיף 301), י. ספיר, מ. קול, א. רימלט (מאמצע סעיף 300), ו. שם טוב, ח.מ. שפירא (מאמצע סעיף 300), י.ש. שפירא

נעדרו השרים: ג. מאיר (חולה), י. אלמוגי (חולה), י. בורג (בחו"ל), פ. ספיר (בחו"ל), ש. פרס (בחו"ל), ז. שרף (בחו"ל)

- מ. ארנון - מזכיר הממשלה
- ר/א ח. לב - הרמטכ"ל (מסעיף 310)
- סא"ל א. בראון - לשכת שר הבטחון (מסעיף 310)
- צ. דינשטיין - סגן שר האוצר (עד סעיף 302)
- י. הרצוג - המנהל הכללי, משרד ראש הממשלה (בסעיפים 299, 300)
- תא"ל י. ליאור - מזכיר צבאי לראש הממשלה (מסעיף 310)
- סא"ל א. פורן - לשכת הרמטכ"ל (מסעיף 310)

רשם - י. מימון

סדר היום:

- 299. סדר דיוני הממשלה
- 300. סקירה מדינית
- 301. פסק הדין של בית המשפט העליון בשבתו כבית המשפט הגבוה לצדק בעתירתו של בנימין שליט
- 302. ביטוח סיכוני מלחמה - המשך הדיון
- 303. נסיעות שרים
- 304. מכירת נשק
- 305. ש א ל ה
- 306. ההתישבות בחברון
- 307. הזמנת מכוניות פז'ו ע"י המשטרה
- 308. מינוי מנהל כללי למשרד הבטחון
- 309. הסמכת ועדת השרים לענין תקציב המדינה לאשר הצעות להגדלת מסים
- 310. אזכרה לנופלים בפשיטה לאי שדואן, בתעלה ובתאונה באילת
- 311. סקירה בטחונית

299. סדר דיוני הממשלהסגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

עמיתי השרים - ראש הממשלה לא הרגישה טוב הבוקר
וביקשה ממני לנהל את הישיבה.

בשעה 12.00 בערך, יגיעו לכאן שר הבטחון
והרמטכ"ל החוקרים את התאונה הנוראה שפקדה אותנו בנמל אילת. כאשר הם יגיעו,
נערוך אזכרה לנופלים.

300. סקירה מדיניתסגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

עכשיו, ניגש לישיבה עצמה. נשמע סקירה מפי שר
החוץ.

שר החוץ א. אבן:

אין שינויים במצב. בוצע מה שסיכמה הממשלה,
שנמסור לאמריקאים שהם יסכנו את עצם יכולתנו לקבל את יארינג אם יתנו לו הנחיות
חדשות.

השר מ. בגין:

מה בקשר לאי?

שר החוץ א. אבן:

היו מגעים עם נציגי ארה"ב על נושאים שונים. הם
לא העלו בשום מעמד את בעית כיבוש האי. אחד מהם ב"כית הלבן" התבטא בהתפעלות על
המבצע. הם לא שאלו אותנו שאלות לגבי החשש היציאה, כי אם מסרנו להם בראשית
הפעולה, שאין בדעתנו להחזיק באי. השגריר ברכור היה אצלי ביום ו' בבוקר שעה
ורבע ודיבר על דברים רבים מאוד. גם הוא לא שאל אותי שום שאלה הנוגעת לאותה
פעולה.

המגעים אתם היו על רקע ההמשך של פגישות הארבעה.
הפגישות הללו לא חידשו שום דבר. הם החליטו לדחות את הפגישה הבאה עד ה-2
בפברואר. יתכן כי אחד הגורמים להאטת קצב הפגישות הוא, שכפי שסוכם בממשלה נאמר
למשלחת האמריקאית מה שסוכם עקב הדיבור על שליחות יארינג. היה אזכור לומר:
קיבלנו את השליחות הזאת באשר היא היתה מיועדת לא לכפות פתרון, כי אם לקדם הסכם
ושליחותו וכתב הסמכות שלו היו בלתי פוגעים, NON PREJUDICIAL, לגבי פרטים,
המיקום של הגבול, ירושלים וכדו', אבל שברור שאם יהיה מצוייד בקווים מנחים
שיהיו פוגעים בעמדתנו, אין לראות את הסכמתנו הקודמת כעומדת בעינה. הדברים
נמסרו והם הגיבו, לא הייתי אומר בהזדהות. אבל שגרירנו קיבל הוראה לומר, כי
אין כאן חידוש, אלא תמיד אמרנו זאת. ניתנו לכם הודעות כאלה על ידינו, אבל
כנראה אינכם שמים לב להן. הם ראו את הדבר כאזהרה, ואם יספקו ליארינג כל מיני
חומר, לגמרי לא יתרמו להחייאתו אלא לסתימת הגולל על שליחותו.

לגבי הפגישות של הסגנים, הם דנים במאמץ לנסח
במה הארבעה מאוחדים ובמה הם חולקים איש על רעהו. סוכם שאין די התקדמות כדי
להבטיח פגישה פוריה של השגרירים. על כן סוכם, שלא יפריעו ללורד קרדון בחופשתו
הנמשכת עוד כשבוע או עשרה ימים.

301. פסק הדין של בית המשפט העליון בשבתו כבית-המשפט הגבוה לצדק, בעתירתו של בנימין שליט

שר הדתות ז. ורהפטיג:

יש לי שאילתה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

באיזה נושא? מדיניות חוץ ובטחון?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

זה בטחון.

השר י. ברזילי:

זה בטחון (מבטא זאת בהברה אשכנזית).

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני חושב, שנשמע ראשית כל משר המשפטים.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

על מה אתה מדבר?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

על בטחון עם ישראל.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

בדרך כלל, שאילתות מיועדות רק לנושאי חוץ ובטחון, אבל זה מקרה חריג ונשמע אותו.

שר החוץ א. אבן:

אפשר לשאול מה התהודה בחוץ לענין זה?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אז אתה תצטרך להשיב ולא שר המשפטים. אבל מפאת חשיבותו של הענין, ניתן לשאול.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

מה השאלה?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

בעקבות פסק הדין של בית הדין העליון, נתערערו ההנחיות של שר הפנים בענין רישום יהודי, שהיו קיימות משנת 1960 על דעת הממשלה. אני רוצה לשאול את שר המשפטים: מה עומדת הממשלה לעשות כדי לקיים את ההסדר הקיים?

שר המשפטים י.ש. שפירא:

קל מאוד לענות על השאלה, כפי שנוסחה על ידי שר הדתות. מה שחושבת הממשלה לעשות - אם אין זאת תשובתו של כל שר, צריך לשאול זאת מראש הממשלה. אם מדובר על השר המיוחד לענין זה, זהו שר הפנים. ההוראות הן שלו, כלומר הוראות שניתנו על ידו, על דעת הממשלה כולה.

עד כמה שאני יודע בהיסטוריה של מדינת ישראל, ההנחיות שניתנו על ידו מ-1960 היו יסוד להקמתה של הממשלה. מה חושב בענין זה לעשות שר הפנים, זהו ענין של שר הפנים. מה חושבת לעשות בענין זה הממשלה, צריך לשאול את ראש הממשלה.

כשאני לעצמי, אני צריך לומר, שאני ביליתי את "עונג שבת" שלי בקריאת פסק הדין או פסקי הדין. לא היתה זאת תדהמה בשבילי. הדברים התמוהים היו, שלמעשה זהו פסק דין של חמישה נגד ארבעה, שהם ישבו על הענין קרוב לשנתיים. ואפשר לומר, שכל הציבור, כל העתונות, כאילו כולם חשבו, שהדין הוא בשאלה "מיהו יהודי", או לפחות אם שני הילדים הם יהודים או לא יהודים וצריך לומר, שכרוב שאמר שצריך להחליט שהם יהודים, ארבעה שופטים נמנעו מלחנות דעה בענין זה. אני משתמש בלשון מאד פרלמנטרית כשאני אומר "נמנעו". הכוונה היא לשופטים: חיים כהן, יואל זוסמן, אלפרד ויתקון ואליהו מני. לשופט אליהו מני הספיקו עשרים ושניים חודש של המשפט, כדי לכתוב עשר שורות בפסק הדין שלו, והוא היה השופט שהכריע את כף המאזניים. היו ארבעה שופטים, שהביעו את דעתם לא כל כך לשאלה "מיהו יהודי", אלא אם הילדים האלה הם יהודים. בעצם, גם ענו על חלק של השאלה "מיהו יהודי". ארבעת השופטים האלה הם: השופט מ. זילברג, השופט מ. לנדוי, השופט י. קיסטר והשופט צ. ברנזון. ברנזון הוא היחידי משופטי הרוב, שלקח את השור בקרניו ואמר, שהילדים האלה הם יהודים.

השר י. גלילי:

אתה מדבר רק אל שר הדתות, אותנו אתה מקפח.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אינני מקפח, אינני צועק.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אולי צריך לצעוק.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני ממליץ לא לצעוק.

השופטים זילברג, לנדוי וקיסטר חייבו באופן ברור את דעתם, שהילדים האלה אינם ילדים יהודיים. השופט ברנזון חיווה את דעתו באופן ברור, שהם ילדים יהודיים. אשר לשופט אגרנט, לא הייתי אומר שהוא נמנע באותה דרגה של המנעות, כפי שנהגו ארבעת השופטים שהזכרתי. הוא נוטה למחשבה, שהם אינם יהודים. על כל פנים, דעתו היתה שבית המשפט לא צריך היה לחוות את דעתו בענין זה.

אני חושב, שפסק הדין הזה מחייב אותנו למחשבה רבה לענין עצמו ולעצם המוסד של בית משפט עליון במדינת ישראל. אני חושב, שבית המשפט העליון הביא על עצמו משבר, משבר חמור, מפני שכאשר הלכו להקים את מדינת ישראל או יותר נכון, כאשר הלכו להקים את בתי המשפט בישראל, המייסדים והמסייעים בידי המייסדים - והיה לי הכבוד להיות בין המסייעים למייסדים - היתה בפניהם השאלה הגדולה כיצד ממנים שופטים בישראל: האם ממנים שופטים בדרך אמריקאית, ששם

כידוע יש שתי דרכים למנות שופטים; ישנה הדרך ב"מדינות" שבהן השופטים נבחרים, וישנה דרך שהשופטים הפדרליים מתמנים על ידי האקסקוטיבה, על ידי הנשיא ומתאשרים על ידי הסנאט; זוהי קומבינציה של אקסקוטיבה ושל לגיסלטורה. או שהשופטים מתמנים בדרך האנגלית שהם מתמנים על ידי הממשלה, על ידי לורד צ'נסלור, שהוא חבר הקבינט, או שאנחנו נחפש דרך שהשופטים ייבחרו בלי כל השפעה פוליטית.

אנחנו בחרנו בדרך האחרונה, מפני שרצינו להרחיק את הפוליטיקה ככל האפשר מבית המשפט ואת בית המשפט מפוליטיקה. מבחינה הגיונית זה חייב את בית המשפט, שיעקור את רגליו מעניינים פוליטיים ומדברים אידיאולוגיים הנתונים במחלוקת קשה. מפני שאם צריך להכריע בעניינים אידיאולוגיים או פוליטיים, הרי ברור שעושים את הדבר הזה כפי שעושים זאת בארה"ב, וכאשר הנשיא ניקסון איננו שבע רצון מהקו הפוליטי של בית המשפט העליון, הוא מתקן את הקו על ידי מינויים פוליטיים.

שר החוץ א. אבן:

רק אם המקום מתפנה בדרך הטבע.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

הדברים האלה נעשים תמיד בעדינות רבה ולא תמיד זה מצליח. כאשר מינו למשל את וורנס, חשבו שהוא יהיה שופט קונסרבטיבי ונתברר בדיוק להיפך. באנגליה, שידוע שבית המשפט הוא "מעל ומעל", לעילא מכל ברכתא ושירתא, מי שקורא עכשיו בהיסטוריה של מינויי שופטים באנגליה במאה הזאת, יודע שבזמן שהולסבורי היה לורד צ'נסלור, לא היה מספיק בשביל אדם להיות טורי כדי להתמנות לבית המשפט, אלא צריך היה להיות טורי מאד קיצוני.

שר החקלאות ושר הבריאות ח. גבתי:

טורי שבטורי.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

כלפי חוץ הדברים הם נחמדים, כלפי פנים הם לא כל

כך בלתי תלויים.

אצלנו השיטה היא, שאנחנו ממנים את השופטים לפי יכולתם. אנחנו למשל ידענו להעריך - לא השתתפתי בפגישה ואני יכול להגיד בקלות "אנחנו" - שהשופט יואל זוסמן הוא מומחה גדול בשטח השטרות, בחוק המסחרי, בפרוצדורה האזרחית. לא התעניינו כלל מהן השקפותיו הפוליטיות. אבל כאשר קראתי לפני חודשים או לפני שלושה שבועות מאמר שלו ב"הארץ", רצנזיה על ספר של מר אמנון רובינשטיין מ"הארץ", דבר בלתי רגיל ושבו הוא כותב על אמנון רובינשטיין, שהוא פובליציסט הכותב למעשה פעמיים בשבוע על עניינים אקטואליים - כותב השופט זוסמן שאמנון רובינשטיין מביע את רחשי העם. זאת לא ידעו אצלנו, שלשופט זוסמן יש פוליטיקה, והפוליטיקה היא של אמנון רובינשטיין. לו ידעו זאת, יכול להיות שהיו בוחרים בו ויכול להיות שלא.

השופט אגרנט אמר בפסק דינו, שבעניינים אידיאולוגיים חייב בית המשפט לחוות את דעתו ויש לו הסמכות להמנע, מפני שאין עליו חובה לפסוק. כאשר ראובן תובע חפץ משמעות ומביא את השאלה לבית המשפט, יש חובה על השופט להחליט לכאן או לכאן. הוא איננו יכול להגיד: אינני רוצה לטפל בנושא זה. לא כן בית המשפט הגבוה לצדק. זהו בית משפט, שיש לו דיסקרציה להחליט אם לדון בענין או לא לדון בענין, אם יש הכרח לדון בענין או אין הכרח לדון בענין, אם תועלת הציבור היא לדון בענין או לא לדון בענין.

אפשר לשבת שנתיים וחודשיים על השאלה ואחר כך לומר, שבעצם זוהי שאלה טכנית, ואנחנו על השאלה הטכנית אומרים כך וכך, אבל על עצם העניין איננו צריכים לומר דבר. השופט חיים כהן אומר בסעיף 3 של פסק הדין שלו: "עצם השאלה אם לאומם של ילדי העותרים יהודי הוא אם לא, אינה עומדת להכרעה לפנינו, ולא אחווה את דעתי עליה".

השופט זוסמן, שהוא מבין הנמנעים, הייתי אומר הפחות נמנע, אומר: "למעשה, טעות היא לחשוב כי העניין דנא מחייב אותנו לקבוע מיהו יהודי, וכבר בעצם הצגת השאלה בצורה זו יש משום טעות. עלינו לפסוק אם חייבים המשיבים לרשום את ילדי העותר כבני הלאום היהודי וכחברי דת כאמור בצו על תנאי, או שמא עליהם להצדיק את סירובם. דא ותו לא. סיכומי של דבר: א. פקיד הרישום חייב לרשום בהתאם להודעתו של מוסר ההודעה, אלא אם היתה לו סיבה סבירה להניח שההודעה אינה נכונה. ב. מבחן הדת אשר עליו ביסס פקיד הרישום את הנחתו כי ההודעה אינה נכונה, אינו המבחן הקובע לצרכי הרישום של לאום. ג. הנתונים עליהם מתבסס העותר מצדיקים את בקשתו, מה גם שהעותר נוהג על פי אותן ההנחיות שהממשלה עצמה קבעה, ושעל פיהן היא נהגה עד לשנת 1960".

כאשר השופט זוסמן מדבר על הנחיות שהממשלה קבעה, הוא מתכוון לשנת 1958. העובדה שהממשלה התפרקה בגלל ההנחיות של 1958 ולא יכלה לקום, כפי שהיא קמה מחדש ב-1960, זהו כמובן "דבר לא חשוב".

השופט ויתקון אומר: "בדרך שבה הלך חברי הנכבד, השופט זוסמן, אין השאלה, מיהו יהודי, דורשת הכרעה. השאלה, מה בדרך כלל המבחן הנכון לקביעת יהדותו של אדם, אינה מתעוררת כלל ועיקר".

בו בזמן, באותו הקולגיום אומר ממלא מקום נשיא בית המשפט - ובזה הוא פותח את פסק-דינו, אפשר להסכים למסקנתו או לא: "השאלה העומדת לדיון בפנינו עולה בערכה וחשיבותה על כל מה שנידון בבית משפט זה למן היותו בית משפט ישראלי ועד היום הזה".

השופט לנדוי אומר באופן הפשוט והגלוי ביותר כדרכו: "המחלוקת נכנסה לתוך הבית הזה, בית המשפט הזה". השופט מני סיכם את הגיגיו, כפי שכבר הזכרתי, בעשר שורות: "אני סבור כי הבעיה אם ילדי העותרים משתייכים אכן ללאום היהודי אם לא, אינה עומדת להכרעה כלל ועיקר בדיונים אלה ולכן אין אני מתיימר להביע כל דעה בקשר אליה. כל מה שאני מחליט הוא: א. כי פקודת מירשם התושבים, תש"ט-1949, וחוק מירשם האוכלוסין, תשכ"ה-1965, אינם מסמיכים, לא את פקיד הרישום ואף לא את שר הפנים לקבוע קריטריונים לפיהם תוכרע שאלת השתייכותו של אדם מסויים ללאום מסויים. ו-ב. כי בנסיבות העניין הנדון ומהעצמים שפורטו על ידי חברי הנכבדים, השופט זוסמן והשופט כהן, לא היתה ברירה בפני פקיד הרישום אלא לרשום את לאומם של ילדי העותרים בהתאם להודעות שנמסרו להם. מטעמים אלה גם אני בדעה, כי יש לעשות את הצו על תנאי להחלטי".

אם זה איננו משבר של בית המשפט העליון, אינני יודע פירושו של משבר מהו. אין לי ספק בדבר, שבכנסת הזאת אנחנו עומדים לקבוע חוק יסוד בעניין בית המשפט, ובחוק היסוד לא נוכל להמנע מלהגיד מהי דעתנו, אם בית המשפט ידון בעניינים אידיאולוגיים, כפי שעשה זאת בית המשפט העליון בארה"ב, במשך מאה וחמשים שנה ומעלה, ברוב השנים הוציא פסקי דין ריאקציוניים בעניין הכושים, פסל מס הכנסה, פסל קביעת שעות עבודה לנשים ולילדים ועוד ועוד, עד התקופה האחרונה, שבית המשפט הוציא מספר פסקי דין, שבעיני רבים הם נראים כליברליים ומתקדמים בעניין הסגרגציה וכדו'. אינני יודע לאן הולך עכשיו בית המשפט העליון האמריקאי בהרכבו החדש, אם איננו חוזר לאותן השנים שקדמו לתקופת כהונתו של פרנקלין רוזבלט. אין לי ספק בדבר, שאנחנו נצטרך להחליט אחד משני אלה: או שבית המשפט לא יעסוק בפוליטיקה, לא ידון בפוליטיקה, או שבחירתו של בית המשפט תהיה פוליטית, שהכנסת תבחר את בית המשפט, כמו שזה מקובל בארצות שבהן השופטים מתערבים בפוליטיקה.

כשאני לעצמי, אני מהלל ומשבח אי התערבות בית המשפט בפוליטיקה. אבל זה מחייב הרבה מאד. זה מחייב שבית המשפט לא יקבל על עצמו לחוות דעה - אינני מדבר על נושא כזה, אבל גם לא על עניין הסיפורים בהר הבית, שאלה פוליטיות ממדרגה ראשונה; שבית המשפט לא יקבל על עצמו לתת הוראות לבית הדין של הפטריארך הלטיני בעיר העתיקה; שהטיפול בדברים האלה יישאר בידי אלה העוסקים בפוליטיקה ושהם אחראים לפוליטיקה, ולא שאני מתקנא מאד ב"תענוג הגדול" לטפל בפטריארך הלטיני.

אני סבור שהממשלה, ועוד יותר מזה חברי הכנסת, יצטרכו ללמוד הרבה מפסק הדין הזה, הרבה מאד, גם לדבר המצומצם והקטן באופן יחסי לכל הפרובלמות של מי יכול לתת הנחיות לפקיד הרישום ולגבי השאלה הגדולה - על ידי מי ואיך נקבעים דברים שיש להם ערך אידיאולוגי מכריע במדינה ובחיי העם כולו.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אילו ידעתי ששר המשפטים הספיק לקרוא את פסק הדין של בית המשפט העליון, הייתי דוחה את התשובה לשאלתה עד שתבוא ראש הממשלה. הוא אמר דברים כבדים מאד. הם היו יותר פתיחה לדיון מאשר תשובה לשאלתה. יש מספר חברים, המבקשים להציע הצעה לסדר, יש מספר חברי ממשלה, המבקשים לדבר לעניין. אני מציע לחברי הממשלה להחליט שהדברים שיש להשמיע בנושא זה יהיו בנוכחותה של ראש הממשלה. זהו עניין מסדר חשיבות גבוה ואין אנחנו צריכים לעשות שני תרגילי דיון. יש לנו סדר יום עמוס, ביניהם דברים אופרטיביים. אני מבקש מכל אלה הרוצים לדבר, לדחות את רצונם לישיבה הבאה, או השבוע או בשבוע הבא.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

לפני שמצביעים על זה, אני רוצה לדבר נגד זה שיצביעו. אני חושב, שפסק הדין הוא נגד שר הפנים. אני צריך לעשות איזה דבר. אני חייב להודיע לממשלה כיצד אנהג למען שלא תהיינה הפתעות לא לממשלה, לא לציבור ולא לבית המשפט העליון.

משום כך, אני חייב לומר משהו עוד בישיבה זו, ואני חושב שכל יום אנחנו עלולים לאחר את העניין. ולו זאת היתה איזו שביתה בנמל זה או בנמל אחר, התרגלנו כולנו לדחות מישיבה לישיבה, מיום ראשון ליום ראשון. אין זו שביתה, זהו עניין עוד יותר רציני. ומשום כך, אבקש לתת לי את האפשרות לדבר. בסוף אבוא בהצעה. או שהיא תתקבל, או שהיא לא תתקבל, ואז גם כן אדע כיצד עלינו לנהוג, כי אנחנו נמצאים במצב, שאי אפשר לנו לחכות לא שבועות ולא ימים, כי העניין דוחק ביותר.

שר התיירות מ. קול:

אני חושב, שכבוד בית המשפט וגם כבוד הממשלה וגם כבוד העניין מחייבים ששרים לא ידונו בטרם שהם קראו את פסקי הדין הללו, שהוצאו ביום ששי ונמסרו בספר. השרים לא קראו בכלל את הספר הזה. הם שמעו ברדיו או קראו בעתונות. גם היום נמסרו רק קטעים. לפי דעתי, אפשר לקרוא קטעים שונים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אין לך דעה בעניין זה? אני בטוח שעוד טרם שתקרא,

יש לך דעה בעניין זה.

שר התיירות מ. קול:

עדיין לא קבעתי שום עמדה. נתבקשתי לחוות דעה ולא רציתי. אמרתי שקודם אני רוצה לקרוא את הספר. העניין הוא כה כבד, שלא רציתי להביע דעה בעניין זה. שאלו אותי אמרתי לחוות דעתי ואמרתי: לא אוכל עדיין לחוות דעה, יש לי זמן.

אני מציע לממשלה שלא יהיה דיון בנושא הזה, מפני כבוד שלושת הגורמים שאמרתי: כבוד הענין, כבוד בית המשפט, גם כבוד הממשלה עצמה, שאינה יכולה עדיין לקיים דיון. בשעתו היתה פניית בית המשפט העליון ביום ששי אל הממשלה, שתדון ביום ראשון. הממשלה החליטה אז לא לדון. אילו היתה אז מקיימת דיון ולא היתה אומרת "לא", אולי לא היינו מגיעים לפסק דין זה. אני מציע שלא יהיה דיון לפני שנקרא את הספר. אפשר לקרוא לישיבה מיוחדת של הממשלה, שהשרים לפחות יהיה להם זמן לקרוא את הספר ושיוכלו לקיים דיון על רמה, כפי שהענין מחייב. אחת, זה יהיה דיון חד-צדדי ולא כפי שהוא צריך להיות.

השר מ. בגין:

אלמלא דבריו של שר המשפטים, אפשר היה לבקש את כל חברי הממשלה להתאפק מספר ימים, לעיין בפסק הדין ואחרי כן להביע את דעותיהם. יתכן שצריך היה לעשות יוצא מהכלל בשביל שר הפנים, כי הוא נוגע בדבר. אבל בדרך כלל, הדיון צריך היה להתקיים לאחר עיון בכל תשעת פסקי הדין. אבל שר המשפטים השמיע היום דברים כבדי-משקל, שמהותם היא קונסטיטוציונית. אני ממש הייתי משמיע בקשה, בייחוד לאחר שחתמנו היום על ההצהרות הללו, שכל חברי הממשלה ידאגו באופן מיוחד, שמילה אחת מן הדברים שהשמיע שר המשפטים לא תצא החוצה ולא תתפרסם. כך הייתי מבקש, ואיני צריך להוסיף הסבר. הדברים ששר המשפטים הניח לפנינו הם בבחינת הודעה מרחיקה מאד לכת על מה שהוא כינה "המשבר של עצם המוסד של בית המשפט העליון". בינתיים, שמעתי ברדיו הודעות וויכוחים, וכל זה מעמיק את המשבר.

לדעתי, לאחר ששמענו את הדברים האלה, אין לנו מנוס אלא לקיים דיון מלא על הסוגיה הזאת, ובאמת על מה עומדת הממשלה לעשות. אל נתעלם מן העובדה - נפל דבר בישראל. זה איננו פסק דין טכני, והוא נוגע באמת לשורשים העמוקים ביותר. לכולנו זכור הדיון הגדול בכנסת על השאלה "מיהו יהודי". אנחנו זוכרים יפה לאן ניטלטל כל עם ישראל, לא רק במולדת, אלא גם בתפוצות. אנחנו עומדים בשלב כזה, אפילו אם הוא יהיה כרוך ביסורים, מוטב לקצר אותו ולא להאריך אותו.

השר י. ברזילי:

אני רוצה להעיר לסדר.

השר מ. בגין:

אני גומר עוד מעט.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלוץ:

לדעתי, לא חרג השר בגין מהצעה לסדר.

השר מ. בגין:

היום ראש הממשלה איננה. נבקש אותה שהיא תכנס את ישיבת הממשלה לדיון בענין זה ליום ג'. לא אציע שום דבר אחר. ואם תתפרסם ידיעה, שהממשלה מתכנסת לישיבה שלא מן המניין לענין זה, שום בכיה לא תהיה בעם ישראל. זה יעלה את כבודה של הממשלה. אנחנו צריכים לדון מה יהיה. לאחר דבריו של שר המשפטים, הדיון הוא בלתי נמנע והוא צריך להיות במועד הקרוב ביותר, וכדי שנספיק לעיין בפסקי הדין, יש לדחות את הדיון ליום ג' בבוקר.

השר י. ברזילי:

אפשר היה להבין מדבריו של השר בגין, שהוא התכוון לכך, שלא ייצא פסוק אחד החוצה ממה שאמר שר המשפטים. אבל אני מבין, שלפי מה שהחלטנו, לא צריך לצאת שום דבר ממה שנאמר כאן.

השר מ. בגין:

לזאת התכוונתי.

השר א.ל. דולצ'ין:

לעת עתה, זהו כל מה שנאמר.

השר י. ברזילי:

נאמרו כאן הרבה דברים. יש דברים, שמספר שרים יתמכו בהם, ויש דברים, שמספר שרים ישללו אותם. היה לנו כבר נסיון של תקופה ראשונה, שלא בא אחריה המשך כל כך נזעם. אני מקווה, שגם בענין זה, למרות הקריאה ולמרות ההערכה הראשונה של שר המשפטים, עוד תהיינה כמה סערות מסביב לדברים האלה, אולי יעלו לגובה גבוה יותר ואולי גם ישכחו. קודם כל, אם כבר היתה בקשה, הבקשה היא שזה לא יתפרסם. אני כבר רושם לפרוטוקול: אני חולק על הדברים שנאמרו על ידי שר המשפטים. אבל עכשיו לא אבסס זאת.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

קל לך לחלוק. אמנם לא קראת את פסק הדין, אמנם אינך יודע את הענין, אבל אתה חולק.

השר י. ברזילי:

מי אומר לך, שלא קראתי? אתמול קראתי אותו.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

וזה מוצא חן בעיניך.

השר י. ברזילי:

אני חולק על הרבה דברים, ששר המשפטים אמר. אבל אני מקבל את ההצעה, שנדחה את הדיון ונקיימו בנוכחותה של ראש הממשלה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אני מוכן לעשות יוצא מן הכלל אחד ולבקש את שר הפנים שיגיד מה הוא מציע, כדי שחברי הממשלה יוכלו לחשוב על הדבר הזה עד לדיון. אבל אני מבקש ממנו לתמצת את הדבר, כי יש לנו סדר יום ארוך.

השר ו. שם טוב:

בעקבות פסק הדין, הושמעו הצהרות פומביות על ידי

רבנים.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

גם על ידי שרים.

השר ו. שם טוב:

הצהרות של רבנים, שבהן פסלו את סמכותו של בית המשפט העליון לדון בנושא זה, אפילו אם הוא טכני בלבד של חוק מירשם התושבים, שהוא חוק חילוני. אני רואה בהצהרות מסוג זה משום שלילה, והן מחייבות תגובה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

היה זה לפני עשר שנים, כאשר שר מסויים הכניס את הענין הזה של "מיהו יהודי", ואז עזבנו את הממשלה. מצא ראש הממשלה דאז, מר בן-גוריון, לנכון לפנות לחכמי ישראל מכל הזרמים, מ"נטורי קרתא" עד לרפורמים. הוא פנה ל-70 חכמי ישראל. מתוך 70 אלה, ענו 67 שהם בעד זה שישמרו כאן על ההלכה בנידון זה, שהילדים הולכים אחרי האם. רק שלושה הזדהו עם אותו הענין, שאין לנהוג כך, ובתוכם היה אחד חיים כהן; והוא נימק משום מה הוא בעד עמדתו. והוא ישב עכשיו במשפט זה בבית המשפט העליון ומי שקרא עכשיו את ההנמקה שלו, מצא אותם הדברים שכתב אז. ואני, יהודי פשוט, איני חבר בית המשפט העליון. לו הייתי צריך

לשבת במשפט כזה, ואני כבר חיוויתי את דעתי לפני עשר שנים שאני נגד זה, האם הייתי רואה את עצמי מוכשר וראוי לשבת בבית המשפט הזה ולהחליט? והוא הלך והחליט כמובן על פי מה שאמר לפני עשר שנים. ויבוא כאן החבר, השר שם טוב, ויגיד שאנו פוגעים חלילה בכבוד בית המשפט העליון. אני חושב, שאף אחד לא פגע בהם, בשופטים, כפי שהם פגעו בעצמם. כי אותו חיים כהן צריך היה לאסור על עצמו לשבת בבית משפט זה ולהכריע בענין זה, שהוא קובע את שלמות העם. הוא עשה את זאת.

עלי לומר, שכאן נקבע דבר שעלול להיהפך לבכייה לדורות. אתם אינכם יודעים עדיין לקרוא מה אנחנו הולכים. אנו מפלגים את העם גם בארץ וגם בחוץ-לארץ. אנו עלולים להרבות נישואי תערובת בחו"ל, והיהודים בחו"ל, החל מהרפורמים ועד לאורתודקסים, יתנגדו למדינה הזאת שהיא מחלישה את קיומם. והם יתנגדו לנו בכל תוקף. אתם התחלתם כבר לקרוא בעתונות את המחאות שלהם ועוד נוסף לשמוע על כך. ואני אומר: נהיה זהירים מאד בדבר הזה; ואל יחשוב החבר ברזילי: "טוב, זה יישכח עוד מעט ונוכל לעבור הלאה". אין זה ענין של טלוויזיה. אל תחשוש, אין זה אותו הדבר.

שר המשטרה ש. הלל:

האם יש דיון או ישנה הצעה?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

ביקשתי את שר הפנים להגיד מה הוא מתכוון להציע, כדי שנחשוב על כך עד לישיבה הבאה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

כנראה שבית המשפט העליון אינו חי במדינת ישראל. הוא אינו רגיש למה שנעשה במדינה בימים אלה של שפיכות דמים בכל מקום בארץ. והנה בימים כאלה הוא הולך וקובע דברים, המרבים רק את הפילוג בתוך העם. ולו היו אחראים לאיזה דבר, יכלו לדחות זאת עוד לשנים אחדות, עד שיוציאו את ההחלטה האומללה הזאת.

זה עלול להיות אסון לעם ולמדינה הזאת - והממשלה צריכה לדעת זאת. לא אתכחש לאמונתי בשום פנים ואופן. כשנכנסנו לממשלה, הודענו שאנחנו נכנסים רק בתנאי אחד, שיהיה ברור גם לראש הממשלה, גם לשר המשפטים ולכל אלה שניהלו אתנו את המשא ומתן, שלא נעמוד בפני הפתעות בשאלה של "מיהו יהודי", כי זה מוציא אותנו מהממשלה. לא נוכל להיות בממשלה, שהיא תסמוך את ידה על דבר כזה - וזה צריך להיות ברור. אני יודע מה זה היום פירוק של הממשלה. אמנם זה לא יהיה פירוק, אולם אני יודע מה זה היום עזיבת הממשלה ומה זה פירוד נוסף בארץ ובחו"ל.

הממשלה מוכרחה עכשיו להחליט, שהיא תביא לידי אישור הכנסת אותן התקנות שהיו משנת 1960 עד היום הזה, ואם אפשר היה לחיות על פיהן עד היום הזה, אפשר יהיה לחיות על פיהן גם להבא.

השר מ. בגין:

בזה כבר נדון בישיבה המיוחדת.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

גם לפני זה היו קיימות אותן התקנות שהיו קיימות החל בשנת 1960 ועד היום, עד שבא בר-יהודה ז"ל ושינה זאת. אני יודע שאין רבים התובעים את זאת. על זה נדון עכשיו.

גברת שליט קיבלה ממני אזרחות לא כיהודיה. היא היתה שנים בארץ, והיא קיבלה לפני חודשיים את האזרחות. האם היא מוכרחה לקבל זאת על יסוד חוק השבות? אם כן, יוכל כל גוי לבוא ולומר: אני יהודי, תן לי אזרחות על יסוד חוק השבות, גם אזרחות וכל מה שדרוש לי.

אני מציע שתיבחר ועדה, שמיד תשב על ענין זה. אני מקבל את ההצעה, שהממשלה תשב ותדון ביום שלישי.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

שר המשפטים, מה דעתך על הועדה הזאת?

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני נגד.

השר ו. שם-טוב:

מה תעשה הועדה הזאת?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

הועדה תצטרך לדון על הצעת החוק לכנסת.

השר ו. שם-טוב:

הממשלה לא דנה עדיין.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אתה החבר היחידי מטעם הממשלה, שיצאת נגד זה והצדקת את הדבר, שצריך לרשום את הילדים הללו כיהודים.

השר ו. שם-טוב:

קיבלתי את פסק הדין.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

היה פסק דין שהוצאתם ביחס למולדת שניה, ואנו לא קיבלנו את זאת. אנו גם את זאת לא נקבל.

השר ו. שם-טוב:

אני מאד מצטער, שאתה נוהג כך. כואב לך, אבל גם

לי יש דעה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

היום אינכם בעד המולדת ההיא.

השר ו. שם-טוב:

מה זה שייך למולדת ההיא?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אתה יודע כמה נוער וכמה ילדים הפסדת לנו!

השר ו. שם-טוב:

וכמה זוגות מעורבים עוד יבואו לארץ!

השר י. ברזילי:

אני יודע כמה ירדו בגלל התנאים שהרבנות העמידה.

השר ו. שם טוב:

הבאנו רבים מהם לארץ.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אנחנו יודעים איך שאתם עובדים בענין זה. אני מייעץ, בייחוד לאלה שהם כל כך מרוצים מהענין הזה, שלפחות ישתקו כאשר לאחרים כואב הדבר ולא יופיעו מיד ברדיו להודיע את שמחתם על כל מה שקרה, בשעה שלאחרים זהו דבר הפוגע בנפשם ובעצם קיומם.

אני חושב שכאן מתנכלים לעצם קיומו של עם ישראל.

שר המשטרה ש. הלל:

הצעה ללא הנמקה. הדברים שנאמרו כאן הם הנמקה מספיקה. הייתי מציע שלקראת הישיבה של הממשלה יטילו לפני כן על צוות לבחון את האפשרות להמנע בכלל מכל הקריטריון הזה בתעודת הזהות, לבטל את כל הקריטריון הזה. יכול להיות שזה אפשרי, יכול להיות שזה אינו אפשרי. אני יודע, שזה כואב ליהודים גם מצד זה וגם מצד זה, בין אם זה יביא לפילוג העם ובין אם נגיע להפרת חוקי המדינה ופסקי דין של בתי המשפט. גם זהו "תענוג קטן". אני מציע שלא ניערך רק בסנטימנטים, אלא מבחינה טכנית-מעשית לבדוק אם אפשר למחוק סעיף זה או הגדרה זו, אם אפשר לשנותה ולהתאימה לצרכים של היום.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

יש לי הודעה אישית. אני מוכן לקבל את ההצעה שהדברים שהושמעו על ידי לא יתפרסמו. אבל אם יתפרסם מהם משהו, אפרסם את כל הדברים שלי.

השר מ. בגין:

בזה תצדק.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

מתוכן דברי הבינותם מה יחסי לפסק הדין של בית המשפט העליון. אני נמנעתי מלדבר עם העתונות, זולת הדברים שפורסמו ב"דבר", שבהם אמרתי: עמדתי לנושא בוטאה על ידי היועץ המשפטי לממשלה, כשהוא טען בפני בית המשפט, ואני ממליץ על טיפול שלא בחפזון. אלה היו הדברים שאמרתי. אין זה טיפול שלא בחפזון, כאשר מצד אחד מתוך 24 שרים, שזה כולל את ראש הממשלה, סגן ראש הממשלה, שר הפנים שהוא הנתבע ושר המשפטים, שהוא קצת קרוב לחלל, דווקא השר היחידי המוסר הודעה כללית הוא שר הקליטה בעתיד, או שר בלי תיק בהווה, בכל אופן איש שהוא הרחוק ביותר מהענין.

השר ו. שם טוב:

שר הקליטה בעתיד דווקא קרוב לענין.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

הוא מכל השרים שעשה "סטייטמנט" בענין זה. חשבתי את הדבר הזה לראוי לבקורת מסויימת. די היה לדבר לאנשים הנוגעים בדבר, הנפגעים בדבר ובראש וראשונה באמת לשר הפנים, מפני שהוא נתבע.

השר י. ברזילי:

הרדיו תפס אותו.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

הרדיו לא יכול היה לתפוס אותי? הרדיו לא ידע את הכתובת שלי? גם ביום ששי בבוקר ידע הרדיו את הכתובת שלי, וגם ביום ששי אחר-הצהריים וגם ביום אתמול.

לכן, אני אומר ביחס לפרסום - אני מקבל את הצעתו של השר בגין. אבל זה יהיה בתנאי שלא יתפרסם שום דבר משיבה זו.

השר ו. שם-טוב:

הודעה אישית. אני מאד מצטער, קודם כל, על דבריו של שר הפנים. אני מאד אצטער אם יתקבל הרושם על ידי ההצהרות שעשיתי אתמול, שכלל אינני מתחשב בכאב הגדול שנגרם פה על ידי פסק הדין לציבור הדתי. אני מתחשב מאד מאד בזאת. לא הבעתי שום שמחה על פסק הדין. מצאתי רק לנחון להגיב. הדבר הגיע לרדיו, לאחר שראיתי שכמה רבנים וכמה שרים הגיבו על פסק הדין. אמרתי: פסק הדין יקל על משפחות מעורבות לבוא לישראל, פסק הדין מקל על ענין הרישום. איני מצטער על מה שאמרתי. איני חושב שהבקורת שהשמיע פה שר הפנים לפי כתובתי היא מוצדקת.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

ככל שנעסוק בהצעות לסדר, נמצא את עצמנו מסובכים

יותר.

ברור לחלוטין, שהנושא מחייב דיון רציני. לא העליתי על דעתי אחרת. לכן ביקשתי מלכתחילה, שהדיון ייערך בהשתתפותה של ראש הממשלה, כי תוך יום-יומיים היא כבר תהיה בעבודה. אין סיבה להקדים את הדיון שלא בנוכחותה. וודאי יכול כל שר לומר: איני יכול לעמוד בביצוע חוק זה, ואני מסתלק מתפקידי. איני רוצה שזה יקרה, חלילה. אבל אני יודע, שלשר הפנים יש הצעות מסודרות לגבי תקנות ודברים אחרים ואציע לראש הממשלה, שבאמת שר הפנים יפתח בישיבה הבאה בהצעותיו. רצוי שהדברים יגיעו לידיעת השרים באמצעות המזכירות לפני הישיבה, על מנת שנדון בהם באותה מידת רצינות ואחריות שנושא כזה מחייב.

אני בהחלט מבקש שלא להדליף מהדיון הזה יותר ממה

שיאמר מזכיר הממשלה.

השר י. ברזילי:

אבל אני מציע שתהיה הודעה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

מזכיר הממשלה יתאם את ההודעה עם השרים הנוגעים בדבר, כדי שלא יהיה אדם, כי אדם גורם להדלפות.

אשר להצעת שר המשטרה, יכולה היא להיות אחת ההצעות לפתרון הבעיה. אבל עצם מינוי ועדה כזאת עכשיו יראה כבר, שהשולחן מחפש פתרון כזה, וזה לא טוב. אני מיעץ לך שתמנה לך 2-3 אנשים יודעי חוק ודין וענייני ציבור ותבקש מהם להכין לך חומר. יתכן שתביא הנה הצעה כוללת. אבל איני מציע שהממשלה תחליט עכשיו על מינוי ועדה כזאת, כי זה כבר מרמז על הפתרון, ואנו לא שקלנו עדיין באופן מספיק את העניין.

אני מביע את צערי, בשם כל חברי הממשלה, על חילופי הדברים הבלתי נעימים שנשמעו כאן, והם כאילו לא היו.

באשר למועד הישיבה, תקבע אותו ראש הממשלה. נודיע לה שהחברים מעוניינים במועד מוקדם.

מ ח ל י ט י מ :

לקיים את הדיון בנושא בישיבה מיוחדת של הממשלה, בראשות ראש הממשלה.

302. ביטוח סיכוני מלחמה - המשך הדיון

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

זכור לכם שקיימנו דיון אחד, איני זוכר אם במסגרת מליאת הממשלה או במסגרת ועדת השרים לענייני בטחון, בנושא ביטוח קידוחי נפט. מאז אני מניח, שנערכו מספר כירורים עם השרים הנוגעים בדבר.

ראש הממשלה הודיעה בישיבת הממשלה מ-28 בדצמבר 1969: "סעיף זה נשאר עוד מהממשלה הקודמת. לא ניכנס עכשיו לפרטים, כי אחרי שנפגשתי עם שר המשפטים, שר האוצר ושר החוץ מצאנו, שכדי שנוכל לקיים את הדיון יש צורך ששר המשפטים יבדוק עוד הפעם את החוזה. לאחר שהבדיקה הזאת תיעשה, נביא את העניין לממשלה ואז גם השרים החדשים יידעו על מה מדובר".

שר המשפטים י.ש. שפירא:

החוזה והפוליסה לביטוח.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אולי שר המשפטים ייתן הסבר.

השר י. ברזילי:

לפני זה אני רוצה לשאול שאלה. אולי תהיה תשובה בפי שר המשפטים.

אני לא זכרתי שהיתה בעניין זה החלטת הממשלה או ועדת השרים לענייני כלכלה לגופו של עניין.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

היתה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

בישיבת ועדת השרים לענייני כלכלה מיום יח' בתמוז תשכ"ח (14.7.68), הוחלט כדלקמן:

"(א) לאפשר לחברת KING RESOURCES COMPANY, DENVER I.O.S, GENEVE לערוך קידוחי נפט בכל מרחב סיני וחופיו לפי התנאים כדלהלן:

1. הזכיונות וההיתרים יוצאו על שם נתיבי נפט בע"מ והחברה האמריקאית תיכנס להסכם חוזי עם חברת נתיבי נפט בע"מ.

2. ביצוע ההחלטה יתואם עם ראש הממשלה ועם משרדי הבטחון, החוץ, המשפטים והפיתוח.

(ב) מצ"ב הצעת ההסכם עם החברה האמריקאית".

כדי שלא תהיה טעות אוסיף, כי ההרכב באותה ישיבה היה די מלא. נכחו השרים: פ. ספיר, י. בורג, מ. בנטוב, י. ישעיהו, מ. כרמל, י. ספיר, מ. קול, ח.מ. שפירא, י.ש. שפירא וי. אלמוגי, וכן גם המוזמנים הבאים: י.ש. בן-מאיר - סגן שר הפנים, צ. דינשטיין - סגן שר האוצר וכמה מומחים נוספים.

מתברר שהחלטה זו צורפה לפרוטוקול הממשלה מיום כה' בתמוז תשכ"ח (21.7.68) והפכה בכך להחלטה מס' 615 של הממשלה.

מקריאת ההחלטה הזאת ברור במה מדובר.

החברה האמריקאית מבקשת שניתן להם ביטוח ממשלתי על הנזקים שייגרמו כתוצאה מפעולות מלחמתיות - לא ביטוח אחר, כיוון שאין חברת ביטוח בעולם המוכנה לבטח בפני סיכונים מלחמה ב"איזור השקט" הזה. אין, איפוא, מנוס מאשר ערבות ממשלתית לנזקים, בעצם כמו שעשינו לגבי "אל-על" או דברים אחרים. הדיון נפסק אז מפני שלא היה ברור אם היתה החלטה ולא היה ברור מה משמעות החוזה והפוליסה. היום, כאשר נשמע דין וחשבון מפי שר המשפטים ומפי סגן שר האוצר, נהיה חכמים יותר.

שר התיירות מ. קול:

בשעתו, כאשר העניין היה בממשלה, היו כמה שרים, בתוכם שר הפנים ועבדכם הנאמן, שהעירו על כך, שהעניין הוא גם עניין פוליטי. כיוון שהיו פרסומים, גם אמריקאיים וגם אחרים, שהזהירו מפני קידוח באיזור ההוא, ביקשנו ששר החוץ ייתן אינפורמציה לממשלה על הנושא הזה.

שר החוץ א. אבן:

אצטרף לויכוח.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

הדיון לא התחיל עדיין.

שר המשטרה ש. הלל:

סיני וחופיו?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

כל החופים.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

על הגיאוגרפיה לא ארצה, כי איני רואה את עצמי מומחה לגיאוגרפיה. במה שראיתי במפה, מדובר על המים הטריטוריאליים, וזה בחלק המזרחי של המפרץ. עניין המים הטריטוריאליים הוא לעת עתה מוזר. אצלנו זהו עניין של 6 מיל ואצל המצרים עניין של 12 מיל. איני יודע מתי נתעורר לכך שגם אצלנו זה צריך להיות עניין של 12 מיל. אבל זוהי הערה צדדית.

קראתי את החוזה ואת הפוליסה, וזה לגמרי נורמלי מה שכתוב בפוליסה, שמקבלים את סיכונים המלחמה הכרוכים בפעולות האלה.

השר י. ברזילי:

כמה זה עולה לנו?

שר המשפטים י.ש. שפירא:

איני יודע כמה עולה לנו הפרמיה. אבל זה עלול לעלות לנו ב-22 מיליון דולר. זהו המכסימום. אבל האמת היא, שכל סיכוני מלחמה, במידה שישנם עכשיו בארץ, או שאינם מבוטחים, ואם הם מבוטחים - הם מבוטחים על ידינו, מפני שזהו המצב מאז מבצע ביירות. כידוע, הצבעתי אז נגד הפעולה בביירות. זה ידוע לחברי הממשלה.

שר החוץ א. אבן:

יש לך נימוק רטרואקטיבי נוסף.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

נתתי אז את הנימוק הזה של ביטוח. אבל האמת היא, שלא ידעתי כמה אני חכם. התברר שלא זו בלבד, שאנחנו התקפנו את "לוידיס" במקום את הלבנונים, אלא שדרך "לוידיס" התקפנו את הכיס שלנו.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

ועוד איך!

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אבל אין בוכים על מה שהיה.

מבחינה משפטית, אין שום מניעה לעשות את הטרינסאקציה הזאת. איני יודע בדיוק, אדוני היושב ראש, מה יהיה תפקיד הפיקוח על הקידוח מצד משרד המשפטים.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

משרד המשפטים משתלט על כל החיים, ישתלט גם על

זה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

וודאי מזמן לזמן אצטרך לנסוע לשם ולראות איך

המלאכה נעשית.

סגן השר צ. דינשטיין:

כאמור, הדיון הופסק בשיבה האחרונה של הממשלה לאחר שלא נמצאו המסמכים מתי הובא הדבר הזה ונידון בממשלה. והנה נמצאו המסמכים. היינו במגע עם החברה הזאת עוד בתחילת שנת 1968. כאשר המשא ומתן התקדם והגיע ערב חתימה, זה הובא לוועדת השרים לענייני כלכלה ושם הוחלט כפי שמסר סגן ראש הממשלה. אחרי כן זה נתקבל כהחלטת הממשלה. ואילו רק לאחר מכן, באוגוסט 1968, לאור שתי ההחלטות שנתקבלו, נחתם ההסכם עם החברה, לאחר דיונים שהיו צריכים לעשות עם משרד הבטחון, משרד החוץ, משרד המשפטים ומשרד הפיתוח. תיקון אחד הוכנס על ידי שר החוץ בהסכם, וזה שיש לנו זכות וטו לגבי החברה הזאת, שאם היא רוצה לקדוח באיזו נקודה, יש לנו הזכות לומר שזהו קידוח העלול לסכך אותנו מסיבות בטחוניות או מדיניות, והיא לא תקדח. זה תואם עם חברת "קינג רסורסס", שאם תרצה למשל להכנס לשטח של "אל מורגן", נוכל לומר: אתם עושים להכעיס, אתם פולשים לשטח

לא לכם, זה השטח של מפרץ סואץ, תלכו לנקודה אחרת. זה ישנו בחוזה. התכנית הראשונה היא ללכת לשטח שאיננו ניתן בינתיים לזכיון לאיזו חברה אחרת. מדובר לא רק על ענין של "אל מורגן", שזה בזכיון ל"פן אמריקן". יש עוד שטחים אחרים, שהם בזכיון. איננו יודעים מה הסטטוס של אותם הזכיונות. ישנן מפות ברורות. אבל גם שם יצא, שהסקרים שעשו הם נקודות קדיחה מחוץ לתחום של "אל מורגן" ומחוץ לתחום שניתן בקונצסיה לאיזה שהוא גורם אחר. אם ניתנה קונצסיה לאיטלקים ואם ניכנס לשטח של האיטלקים, זה יהיה בתיאום ובעצה אחת אתם. זה במימון שלהם לפי חלקם.

מאז אוגוסט 1968, עסקה החברה בפעילות מורחבת לקראת הכנה לקידוחים. היא השקיעה סכום של 8-10 מיליון דולר. אנו לא השקענו אף פרוטה אחת. כל ההסכם היה, שאם יימצא דלק, יגיע לנו לפי פרופורציה. אם נעזוב את השטח, חל הסיכון הפוליטי עליהם.

החברה עשתה בינתיים את הסקרים הבאים: סקר פוטוגרמטרי אווירי של מרכז סיני, סקר גיאולוגי של מרכז סיני, סקר גרמטרי של צפון סיני, סקר סייסמי של מדף היבשת של הים התיכון, סקר סייסמי של חלק מאיזור צפון סיני, סקר סייסמי של איזור יבשתי של מפרץ סואץ (בעיקר איזור א-טור ורס-גרה), סקר סייסמי של חלקו המזרחי של מפרץ סואץ, קידוח ימי לעומק של כ-9,000 רגל במדף היבשתי של צפון סיני, כ-30 ק"מ צפונית לאל-עריש. אגב, הם גם הביאו אניה ובמשך תקופה של שנה חודשים היתה במפרץ סואץ ומהצפון לדרום עשתה את כל המחקר הסייסמי. כל זה נעשה בלי פרסום. האניה עברה מפיתחה של התעלה עד החלק הדרומי ביותר. שם עשתה את כל החקירות הסייסמיות. הן נשלחו לארה"ב. נקבעו נקודות הקידוח.

נוסף לזה לאחר שעשו את כל הסקרים האלה, למעשה הביאו הנה ציוד מלא לקידוח וקדחו בערך 20 ק"מ צפונה בחוף ים התיכון, במדף היבשת מול אל-עריש. הביאו אניה קידוח בתוך הים. בשטח חיפושי הנפט הכלל הוא לא כלל של מים טריטוריאליים, אלא זהו היכן שישנו מדף היבשת. למדינה יש זכות לחפש נפט OFF SHORE CONTINENTAL SHELL. הם הביאו את הציוד לקידוח וקדחו. נמצאו נתונים מעניינים מאד, בניגוד לממצאים הקודמים. היו צריכים לסגור קידוח ולעשות קידוח מחדש ולמצוא במקום אחר. נמצאו סימנים של לחצים אגב המצאות נפט בשטח.

מבלי להביא דיון נוסף, הוציא האוצר פוליסת ביטוח על 7.5 מיליון דולר. שילמו לנו פרמיות. הקידוח נגמר, לא היה כל נזק והם עזבו. הם עשו אחרי כן קידוח יבשתי, לא נמצאו סימנים בודדים של לחצים כמו שהיה בחלק הצפוני או בים התיכון. זה בערך 20-30 קילומטר דרומה מרומני, מזרחה לתעלה. גם שם עשינו ביטוח על 3.5 מיליון דולר, שילמו את הפרמיה ושלוש על ישראל.

עכשיו הם התקשרו לגבי מפרץ סואץ. לגבי מפרץ סואץ, זה ציוד מורכב מאד ומסובך מאד. האניה הנוסעת בים וקודחת הגיעה כבר לחופי אפריקה. לא צריכים לפרסם זאת. היא נכנסה לשם תיקונים באילו נמלים. היו פרסומים לשם הטעייה. הקידוח הזה חצה את האטלנטיק ולקח הרבה יותר זמן ממה שחשבונו. חשבנו שהיא תגיע כבר בתחילת פברואר, אבל אני חושב שהיא לא תגיע לפני מרס. היו סערות בים האטלנטי. רק קידוח אחד שווה 7-8 מיליון דולר. חברת "קינג רסורס" שכרה מחברה קנדית, "קנטינג", את הציוד הדרוש לקידוח ימי. הם פנו אלינו לגבי הביטוח. לפי שני התקדימים הראשונים ביחס לסכום של 7.5 מיליון דולר ו-3.5 מיליון דולר, הם ביקשו מאתנו להוציא גם הפעם את הפוליסה, ושר האוצר כתב להם מכתב, שכתנאים אלה ואלה הוא מוכן להוציא להם תעודת ביטוח על אניה הקידוח והציוד והאנשים, בסך הכל על סכום של 22 מיליון דולר.

האניה הנוסעת היא הדבר העיקרי. הפוליסה שלנו נכנסת לתוקפה כשהיא נכנסת לאיזור. הם ביקשו ביטוח לשנה. מתקופה של 12 חודש צריכים אנחנו 3 חודשים את ציוד הקידוח, כי בלעדיו לא נוכל להפיק את הדלק שאנחנו מפיקים. זה עבורנו ועבור האיטלקים, ותשעה חודשים הם עובדים בבארות חדשות. האוצר הוציא את המכתב.

כעבור כמה זמן, חזרו אלינו ואמרו שזה לא עניין של 22 מיליון דולר, אלא סכום גדול יותר. הם מביאים ציוד ואנשים שצריכים לעלות כסף. היות ואת הביטוחים הקודמים נסדר על סמך הקרן הפנימית, חשבנו שזה צריך ללכת דרך ועדת הכספים של הכנסת, ואז כדאי שתהיה החלטת ממשלה; גם הסכום הוא הרבה יותר גדול מאשר נתנו אז. הדבר הובא אז לדיון ונשאלה השאלה מי נתן את ההוראה. כך הגענו למה שהגענו.

אני רוצה להוסיף, כי בהסכם שבינינו לא התחייבנו להוציא פוליסה של ביטוח, זאת אומרת אנחנו יכולים בדיון לומר: איננו מוכנים לקבל עלינו את הביטוח. יכול להיות שיתבעו פיצויים.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אתה חושב, שאפשר לומר זאת למרות מכתבו של שר

האוצר? אני בטוח.

סגן השר צ. דינשטיין:

קבענו שלא לסטות מעל ומעבר לנקודות שקבענו במכתבו של שר האוצר. הם בינתיים חזרו בהם. לאחר דיון עם שר המשפטים, נשארנו דבקים למכתב הזה של שר האוצר ולא יותר מאשר על סכום של 22 מיליון דולר, כך וכך לצידו, כך וכך לאניה וכך וכך לנזקים אישיים. הם קיבלו את זאת.

אגב, הפוליסה היא במתכונת של פוליסת ביטוח של

"לוידיס".

אני רוצה לתקן פרט קטן, כדי שלא יווצר רושם מוטעה. המשק שלנו, שבאופן מוחלט אינו יכול להשיג ביטוח לסיכון מלחמה, הוא עדיין מקבל פה ושם ביטוח כזה. כך למשל דומני היתה החלטה של הממשלה ביחס ל"אל-על". היה ביטוח על סכום של 94-95 מיליון דולר נזקים במקרה, חלילה, שאווירון נופל בשטח מאוכלס. נתנו לה ביטוח, אחרת היא לא תשיג זכויות טיס, אם מישאו לא יהיה ערב לה. אנחנו לקחנו את הפרמיה הגבוהה ביותר, מה שאניות "צים" עדיין מצליחות להשיג בקשר לביטוח מפני סיכוני מלחמה. אבל הם נתבעו לשלם פרמיה של 12%, שהיא פרמיה גבוהה מאד. קבענו בפוליסה 2.5%, נוכל להעלות עד 5%. המודד שברשותנו הן הפוליסות המוצעות לאניות "צים" הנכנסות לסואץ. זה מובטח בחוזה. משלמים בין חצי מיליון למיליון דולר. אנחנו נשארים דבקים לפוליסה של ביטוח, שהם יכולים בדיוק לתבוע מאתנו לאחר שנסוגו מהתביעה הנוספת.

השר ו. שם-טוב:

מה זה סעיף ד' האומר: "על חלק מהסכום המבוטח

ייתכן ותידרש גם ערבות של בנק אמריקאי למילוי ההתחייבויות על פי הפוליסה"?

סגן השר צ. דינשטיין:

מתוך הסכום של 22 מיליון דולר, ביקשו מאתנו שתהיה ערבות על סכום של 6 מיליון דולר משכנתא על הציוד לבעל הציוד. החברה "מדבר" שוכרת את הציוד מחברה קנדית "קנטינג". על הציוד יש משכנתא של 6 מיליון דולר. בעלי המשכנתא תבעו שנשיג ערבות שכנגד. נוכל להשיג ערבות שכנגד על הסכום של 6 מיליון דולר. קודם ביקשו על כל הסכום, אחר כך הסתפקו על הסכום של 6 מיליון דולר, שזהו החוב שהם חייבים למוסדות בנקאיים אמריקאיים.

שר החוץ א. אבן:

לועדה הנדונה יש רקע מדיני מסובך, באשר ממשלת

ארה"ב מערערת על עמדתנו ערעור משולש: ערעור משפטי, ערעור מדיני וערעור בטחוני. הערעור המשפטי הוא לאמור, ממשלת ארה"ב שוללת את עצם זכותה של ישראל לפעול במים ההם והיא גורסת כי קו החוף הוא קו הפסקת האש. על כן, לפי דעת ארה"ב, זכויותיה

של ישראל לפי האמנות הבינלאומיות הנוגעות לזכויות כיבוש, OCCUPATION RIGHTS, מסתיימות בקו היבשתי. ערעור מדיני: שמא עצם ההשקעה שאנחנו משקיעים במים ההם מעידה על שינויים בקו שלנו, לפיו גבול השלום ייקבע בחוזה השלום. שמא אנחנו כובלים כאן את ידינו לבל נוכל לסגת אי פעם, לא רק מהחוף אלא אפילו מהמים ההם. והערעור הבטחוני: ארה"ב מודאגת מגורלו של שטח מסויים הקרוי "שדה מורגן", שגם יש זכיון אמריקאי ושגם מרוכזים מתקנים וציוד אמריקאיים. מזכיר המדינה קובע במכתב, שאם הם ייפגעו עקב פעולה צבאית מצרית נגד פעולתנו, תראה ארה"ב את ישראל כאבי החטאת, באשר יש כאן פרובוקציה, כי ארה"ב איננה חושבת שהפעולה הזאת היא חוקית.

השר א.ל. דולצ'ין:

לאיזו תקופה נחתם ההסכם?

סגן השר צ. דינשטיין:

ההסכם שלנו עם החברה הוא לשנה.

השר א.ל. דולצ'ין:

ממה מודאגים האמריקאים?

סגן השר צ. דינשטיין:

מעצם הקידוח.

שר החוץ א. אבן:

אני מוכן לכך, שהשר דולצ'ין יפיג את דאגתם.

תגובותינו היו כדלהלן על שלושת הערעורים האלה. בקשר לערעור המשפטי: מול הגירסה המשפטית האמריקאית, העמדנו גירסה משפטית שלנו, הקובעת שאם יש תחום מים בין שני חופים בקו הפסקת האש, הרי הזכויות של המחזיק בשטחים עוברות עד למחצית הקו של המים, וכפי שלהם יש עורכי דין, יש לנו עורכי דין שאמרו את ההיפך לאמור, שאנחנו בעניין המשפטי WE AGREE TO DISAGREE. לגבי העניין המדיני, ניסינו להפיס את דעתם. אמרנו באגרת שלנו, שאנו קובעים את הפעולה שלנו באותם המים בתחום מעמדנו במסגרת קווי הפסקת האש, והשיקול הזה לא ישפיע עלינו לכאן או לכאן בבואנו לדון על גבול השלום, NOT PREJUDICIAL. אם יהיה דיון על עניין השלום, לא נסתמך על כך שיש לנו קידוחים, על מנת שזה יצטרף לשאר נימוקינו בבוא השלום.

לגבי הבעיה הבטחונית, אחרי חילופי מפות סיפקנו את ארה"ב בהבטחה, שפעולתנו תהיה רחוקה, לא סמוכה ובוודאי לא בתוך אותו שטח הזכיון של "מורגן".

מאז אמרנו מה שאמרנו על שתי הנקודות האחרונות ובמיוחד על העניין הבטחוני, לא היה המשך ללחצה של ארה"ב. הדבר הזה איננו מבוטל, כי מאז האגרת האחרונה שלי, שבה שמרתי על זכויותיה של ישראל לפי גירסתנו המשפטית, היו להם הזדמנויות לבוא אתנו בדברים. ביקורי בארה"ב התקיים אחרי כן, ולא קייסינג'ר ולא רוג'רס ולא כל החבורה ההיא נגעו בדבר הזה.

נשאלת השאלה: כיצד פועלת חברה אמריקאית בניגוד כה קוטבי לדעותיו של מזכיר המדינה? יש פה הנחה, שיש גיבוי מסויים לחברה זו גם ב"בית הלבן" וגם במחלקת המדינה, כאילו אגרותיו של רוג'רס אין בהן אלא להוציא את מחלקת המדינה ידי חובה לקביעת קו, וקו משפטי. אפשרות אחרת היא, שארה"ב יודעת כי עצם הפעולה אינה קרובה ויש לה זמן. ההנחה השלישית היא: הואיל והיא דנה על בעיית תביעותינו הכלכליות, היא מסוגלת אולי לומר אגב אורחא, הואיל

ואנחנו מדברים על קשרים כלכליים, דעו לכם שאין ליבנו נוח מהדבר הזה. אבל אלה הן רק הנחות.

המצב עכשיו הוא, שהדיון המדיני הוקפא. בהתייעצויות שהתקיימו הבחנתי בליבו של שר הבטחון פקפוקים כבדים ביחס לסבירות הבטחונית של הפעולה, לאמור שאם מצרים תרצה ליצור תנאים, שבהם לא יהיה כדאי לנו לפעול, אולי היא יכולה ליצור תנאים כאלה. אבל הואיל והדבר הזה לא נבדק וגם מידת ההתגייסות של ארה"ב אינה ידועה, סיכומנו היה למעשה להמתין עד שיביאו את הציוד ולהגיע להערכת המצב הבטחוני והמדיני, כאשר הציוד יגיע, ונראה אז אם הדבר סביר או איננו סביר לרגל התנאים הבטחוניים והמדיניים. במצב הגרוע ביותר נפעיל את הציוד באיזור אחר, שאיננו שנוי במחלוקת מבחינת ארה"ב.

אינני סבור, שיש בן-אדם שבטוח כל כך שנצליח לעבור בשקט ולהפיק את הנפט הזה בלי אווירה של לחצים מדיניים, אבל דיה לצרה ההיא בשעתה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אני מציע, שנקיים על זה דיון קצרצר. הכל בהיר ואין צורך למלא את הפרוטוקול בדפים רבים.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני רוצה להביע הרהור על אשר בעיה כזו לא הובאה אף פעם לפני כן להחלטה בועדת השרים לענייני כלכלה, או לממשלה, או לוועדת השרים לענייני בטחון. הבעיה הזאת אינה קלה. הבעיה הכלכלית היא יותר בעיה מדינית-בטחונית. כמובן, שאנחנו נמצאים במצב של בדיעבד. בינתיים עשו חוזים, בינתיים נמצא הציוד בדרך, בינתיים אנחנו נמצאים במצב לא נוח. אבל הבעיה היא מדינית-בטחונית מובהקת.

בישיבה שעניין זה הובא לממשלה לאחר מעשה, העמדתו אז שאלה לשר הבטחון. שאלתי מהי מידת הסיכון הבטחוני. וכן שאלתי האם הסיכון הבטחוני הזה אינו חל רק על קידוחים אלה, אלא בעקבות הקידוחים האלה, זה מגדיל את הסיכון הבטחוני של צינור הנפט ושל הניצול שלנו של קידוחי נפט של החברה האיטלקית. התשובה של שר הבטחון, עד כמה שהבינותי, היתה שהסיכון הבטחוני שישנו אינו גדול, כי בפצצה אחת אפשר להשמיד את מתקני המצרים.

שר התחבורה ע. ויצמן:

אני מציע שנשמע את שר הבטחון.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

מדוע חשובה הנקודה שהעליתי? זה בגלל שני דברים. קודם כל, אין זה ביטוח לסיכון של 22 מיליון דולר בלבד, אלא יתכן שזה ביטוח של הרבה עשרות מיליוני דולרים, כי אנחנו מעמידים על ידי זה בסכנה עוד מפעל וזה ביטוח גדול יותר.

שר התחבורה ע. ויצמן:

עלינו על האי שדואן ושום דבר לא קרה, נבחר אז בנפט.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

דבר שני - האם אנחנו מוכנים ללכת לסיכון בטחוני, שבו לא רק כסף הוא בסיכון, אלא גם חיי אדם? האם כדי להרוויח כסף כדאי לסכן חיי אדם?

ועוד הערה לשר המשפטים. נכונה התיזה שלנו, שגטח הכיבוש - אם אפשר לומר שזה כיבוש - הוא לא רק החוף, כי אם עד המחצית בתוך התעלה. מה שאין כן בים ובמפרץ הרחב. אין דבר כזה, שאם בינינו ובין מצרים יש, חצי הים הוא שלנו וחצי הים שלהם. ואז יש ענין של מים טריטוריאליים.

סגן השר צ. דינשטיין:

עומדים לקדוח במרחק של שניים עד חמישה ק"מ בתוך

המים.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אלה הן הבעיות העומדות בפנינו. הייתי רוצה לשמוע עוד הפעם משר הבטחון על מידת הסיכון.

שר הפיתוח ח. לנדאו:

אנחנו גולשים לפרשה שבשביל בעל "ונתנה תוקף" לא היתה ידועה. הוא אמר "מי במים ומי באש", הוא לא ידע שיש גם "מי במים ומי בנפט".

השר י. ברזילי:

זה באש.

שר הפיתוח ח. לנדאו:

ההכרעה לגופו של ענין כבר נפלה, האניות הן בדרך. ישנה רק שאלה של ביטוח ואין מנוס מזה. יכול להיות גם שנרוויח. הסיכון הבטחוני איננו בביטוח זה, אלא הסיכון הבטחוני הוא כללי לגבי הכל. להוציא פריט אחד ולומר שזהו סיכון בטחוני, לא נראה לי. יש סיכון בטחוני לגבי כל הקו, לגבי כל מה שיש לנו. אין להגזים ביחס לסיכון לגבי קטע קטן.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

היתה הודעה של מצרים שתגיב על זה.

שר הפיתוח ח. לנדאו:

על מה מצרים לא הגיבה? אם יוכלו, יהרסו את הכל.

השר מ. בגין:

גם להם יש שדות נפט. זוהי הגרנטיה.

שר הפיתוח ח. לנדאו:

אנחנו יכולים לשחק להם את כל קידוחי הנפט ללא

קושי.

בדברי ההסבר נאמר: "על סיכונים אחרים קיבלה החברה ביטוחים אצל מבטחים רגילים". איפה כאן הדיפרנציאציה? האם ברור בענין זה הקו ולא תהיה כפילות?

סגן השר צ. דינשטיין:

את זאת בדק שר המשפטים. בכל פוליסה ישנה אבחנה ברורה מהו סיכון כלכלי מסחרי ומהו סיכון מלחמה.

שר המשטרה ש. הלל:

מתוך הנחה שכאשר יתחילו הקידוחים למעשה יעמוד כאן העניין שוב לדיון, אני מבצע משאלה שלקראת הדיון הזה נקבל הערכה ומה האפשרות לנצל בינתיים את מקורות הנפט שכבר קיימים ובאיזה טווח של זמן נגיע לניצול מכסימלי של מקורות הנפט העומדים לרשותנו גם ביבשה וגם בים.

שר התיירות מ. קול:

שמעתי בימים האחרונים על התייעצות בדרג גבוהה של ממשלות ערב על נקיטת אמצעים נגד ישראל בקשר לענייני נפט ובכלל אמצעים כלפי איראן. גם מצרים רוצה לעשות צינור נפט ואינה עושה בינתיים. האם העניינים הללו לא יכולים לסבך אותנו עם איראן? האם איננו מעוררים את כל השדים והרוחות דווקא מבחינה מדינית ולא מבחינה בטחונית? לצד הבטחוני אני דואג פחות.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אולי תתעניינו לשמוע, שבשעה 10.05 פוצץ צינור טפליין בצד הלבנוני. מקום הפיצוץ הוא 2.5 ק"מ צפונית למעיין ברוך. עדיין אין זרימת נפט לשטחנו.

שר התחבורה ע. ויצמן:

זה בוער?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

זה לא כתוב.

סגן השר צ. דינשטיין:

זהו נפט גולמי סעודי.

שר המסחר והתעשייה י. ספיר:

בזמנו, כאשר דנו בניצול הנפט בראס-סודר, היתה השאלה: האם המצרים לא יגיבו מיד? גם אז היתה בעיה של הציוד ושל האנשים ששלחנו לשם. היה זה מחנה שלם. השיקול היה, שהם לא יעיזו לעשות זאת, וזה משני טעמים, כי ממול יש להם מתקנים שלהם, ואנחנו יכולים לפגוע בהם. טעם שני: מבחינת האינטרס שלהם, הם צריכים להיות אידיוטים להחריב זאת, כי ההנחה שלהם היא שיקבלו בסופו של דבר את השטחים האלה חזרה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

לפעמים קורה שהם אידיוטים.

שר המסחר והתעשייה י. ספיר:

התברר שלא עשו זאת. אנחנו החלטנו לקדוח ולא קרה שום דבר. אני חושב, שהשיקול ההוא חל גם על המקרה הזה.

השר ו. שם-טוב:

גם עכשיו, עובדה היא שהחלטה היתה של ועדת השרים לענייני כלכלה והיא צורפה לפרוטוקול הממשלה. זאת אומרת, שבענין כזה, שיש לו אספקטים מדיניים ובטחוניים ברורים כל כך, לא היה דיון בממשלה ולא ניתחו את הדבר בכל רוחבו. גם עכשיו אני רואה לפני רק החלטה על סיכוני מלחמה. האם יהיה דיון יסודי כאשר יגיעו לקידוח?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

ראש הממשלה חיוותה את דעתה, שלא נבקש כי הציוד יוחזר לבסיסו, אלא שהאניה תשלם את מסעה עד למפרץ סואץ, מתוך ידיעה שבשלב הראשון נשתמש בציוד לצורך הסדרת הבאות שאנחנו כבר מנצלים ונסביר לבעלי הציוד במה מדובר בכלל, מהי מידת הסיכון וכיו"ב. כאשר הם יגיעו ואם יהיה שינוי לרעה בנסיבות, אפשר יהיה תמיד לקיים דיון בממשלה בנושא זה.

סגן השר צ. דינשטיין:

יש אבחנה מוחלטת בין סיכון מלחמתי לבין סיכון מסחרי. סיכון מסחרי הכוונה היא נגד שטפונות, תקלות וכדומה. אנחנו הלכנו לפי המתכונת הקיימת בעולם.

אשר לניצול מקורות הנפט, הרי במחצית השניה של שנת 1970, נגיע לניצול מכסימלי של מקורות הנפט שלנו, גם המקורות הימיים וגם היבשתיים. נגיע בערך לתפוקה של 4.5 מיליון טון. אמנם לגבי המקורות הימיים קל להעריך את הרזרבות, אולם לא כן לגבי הצד היבשתי. עלינו לתת לבאות לרוץ ונראה מה יתנו. הצריכה שלנו היא 4.85 מיליון טון. הקידוח השנתי הוא בערך 10% מתצרוכת הדלק, וזה לא רק חומר גולמי, אלא גם מאזוט. אנחנו נגיע למלוא התפוקה וגם נמשיך לייבא.

שר החוץ א. אבן:

אנחנו מבקשים לצמצם את החלטתנו לענין הנדון, תוך ידיעה שיש סיכונים בטחוניים מדיניים. טרם הוכח שנוכל להתגבר עליהם.

ראש הממשלה ביקשה אותי להנחות את שגרירותנו לאמור, שאם הדבר הזה יגיע באמת לריב ומדון עם ארה"ב, היא לא תראה את זה כמחייב עימות. אבל לפי שעה, אנו פועלים כפי שאנו פועלים. בחודש מרס נוכל לדעת באיזו מידה נוכל להתגבר על המכלול הזה של הסיכונים. על כן, העצה שלי לנוגעים בדבר: ככל שאפשר להוציא פחות כסף לפני מרס, הרי זה משובח.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אני מניח שהממשלה מאשרת את הצעת שר האוצר, בדבר ביטוח סיכוני מלחמה.

אני מבקש ברשותכם להטיל על הסעיף הזה את הצנזורה, משום שיש לזה גם השלכות בטחוניות רציניות.

מ ח ל י ט י מ :

, בהמשך להחלטה מס' 897 (כל/138) מיום כ"ו באב תשכ"ט (10.8.69):

א. הכיסויים שחברת "יובל" תיתן לחברת "מדבר" נגד סיכוני מלחמה, כולל מעשי איבה אחרים, הם כדלקמן:

1. ביטוח רכוש של כלי שיט, מכונות, ציוד וחומרים המשמשים לחיפוש וקידוח נפט, עד לסכום כולל של 12 מיליון דולר.
 2. ביטוח סיכונים פיננסיים לכיסוי הפסדים שייגרמו כתוצאה מהפסקת פעולות החיפוש או קידוחי הנפט עקב פעולות מלחמה ומעשי איבה אחרים, עד לסכום כולל של 10 מיליון דולר.
 3. ביטוח של באר (CONTROL OF WELL) לכיסוי הוצאות הכרוכות בהשתלטות מחדש על באר מפיקה, עד גבול של 3 מיליון דולר לבאר ובסך הכל עד לגבול של 6 מיליון דולר.
 4. סיכוני צד שלישי ואחריות מעבידים שאינם כלולים בביטוח רגיל של סיכוני צד שלישי ואחריות מעבידים עד לסכום כולל של 5 מיליון דולר.
- על אף האמור בסעיפים 1 עד 4 דלעיל, סך כל הסיכונים לגביהם יוצא כיסוי בעת אחת לא יעלה על 22 מיליון דולר.
- ב. תקופת הביטוח היא כ-15 חודש, החל בפברואר 1970.
- ג. הפרמיה שתשולם עבור ששת החודשים הראשונים היא לפחות 2.5% עבור תקופה זו, ולהמשך התקופה תיקבע הפרמיה בהסכמה בין הצדדים.
- ד. על חלק מהסכום המבוטח יתכן ותידרש גם ערבות של בנק אמריקאי למילוי ההתחייבויות על פי הפוליסה.
- (המדובר הוא בסכום של 6 מיליון דולר).

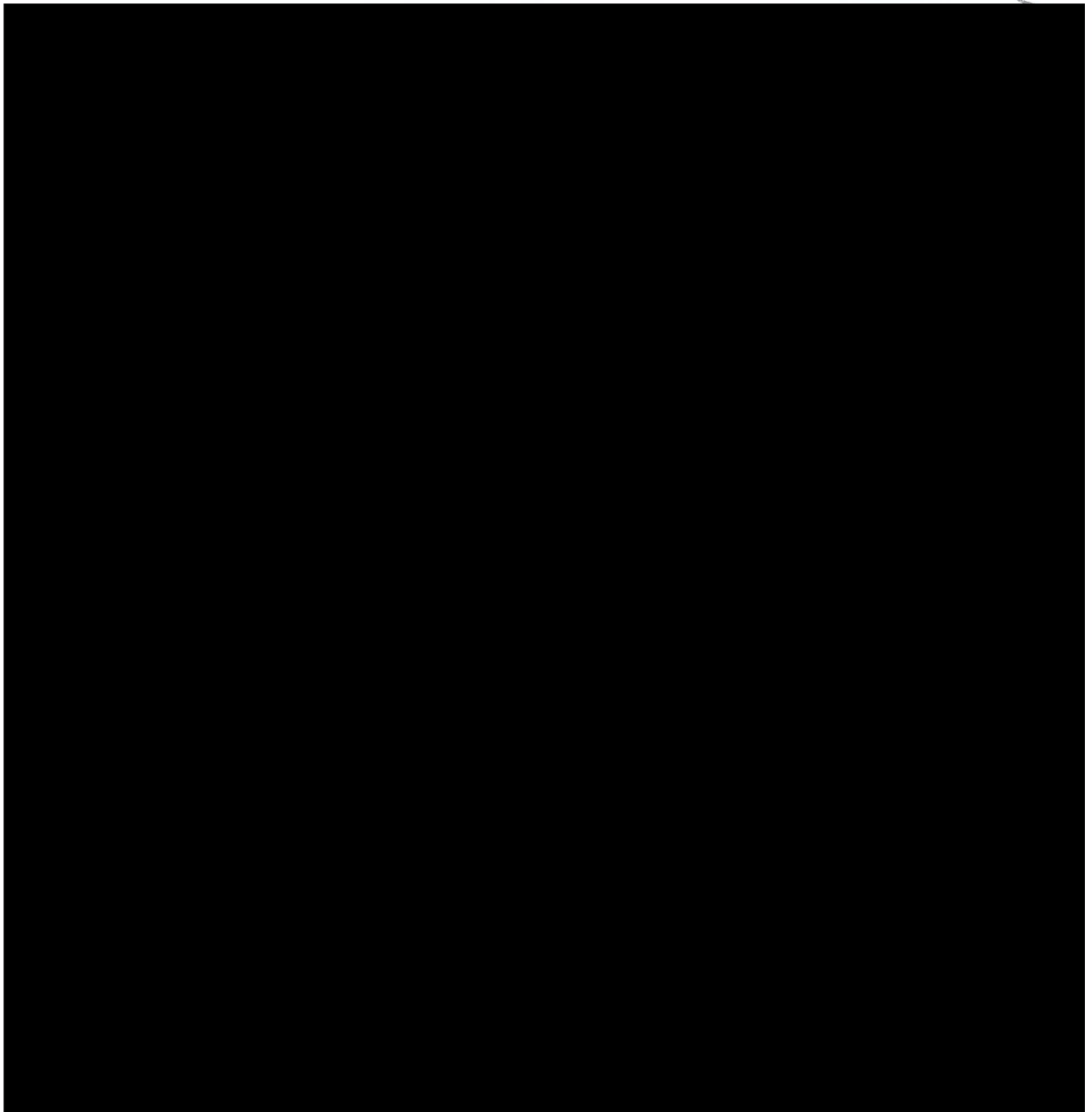
303. נסיעות שרים

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

- הממשלה מתבקשת לאשר את נסיעתו של השר ל. דולצ'ין לקנדה, ב-2 בפברואר, לארבעה ימים, לפתיחת המגבית.
- כן מתבקשת הממשלה לאשר את נסיעתו של השר מ. בגין לשווייץ, בשליחות ה"בונדס", למשך חמישה ימים, החל ביום כ' בשבט, 2 בפברואר. אנו מקווים, ששתי הנסיעות יביאו הרבה כסף.

מ ח ל י ט י מ :

- א. לאשר את נסיעתו של השר א.ל. דולצ'ין לקנדה, בשליחות המגבית, למשך ארבעה ימים, החל ביום כ' בשבט תש"ל (2.2.70).
- ב. לאשר את נסיעתו של השר מ. בגין לשווייץ, בשליחות ה"בונדס", למשך חמישה ימים, החל ביום כ' בשבט תש"ל (2.2.70).

304. מכירת נשק305. ש א ל השר התיירות מ. קול:

שאלתה בענין מדיניות החוץ.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

מה נזכרת באמצע?

שר התיירות מ. קול:

לא רציתי להפריע. היתה התרגשות מסביב לפסק
הדין. האם ישנה איזו הסתבכות בלאגוס ביחסים שבינינו ובין ממשלת ניגריה?

שר החוץ א. אבן:

ממשלת לאגוס אינה מתלהבת מההופעה הישראלית, לא מהעובדה שהיו שלושה ויכוחים בכנסת - אומרים שדבר כזה כמעט שלא היה - לא מההודעות שלי בשם הממשלה, אם כי רבים מחסידי ענין ביאפרה חשבו, שההתבטאויות הללו הן כל כך מסוייגות, שמגיעה לי הפגנה של חסידי ביאפרה. נוסף על כך, היתה תקלה שסוכנות הידיעות העבירה כמה דברים שלא בדיוקם ולא במלואם. היא העבירה ידיעה על דאגתנו החמורה לגורל תושבי ביאפרה והמאמצים לעזור להם, אבל לא העבירה מה שאמרתי בכנסת, שמדינת ישראל לא התערבה בעניינים הפנימיים של ניגריה ושענין אחדות המדינה אינו נוגע לנו. העתונות המוסלמית עוררה מהומה גדולה ותבעה ניתוק יחסים עם מדינת ישראל. העברנו את הדברים שנאמרו גם בכנסת וגם ב"קול ישראל" כלשונם, והמנכ"ל של משרד החוץ בלאגוס אמר, שהוא בטוח כי הדברים הללו יתרמו להרגעת הרוחות, ואנשי השלטון בלאגוס אמרו לנו אתמול, שהם אינם מעלים על הדעת, שיש סכנה של ניתוק היחסים. יתכן שינקטו נגדנו כמה אמצעים שנקטו - איני מתבייש להיות בחברה זו - נגד אלה שהתבלטו בעזרתם לתושבי ביאפרה. ישנה מתיחות, אבל המצב לדעת הנציגות שלנו הוא, שאין אנחנו עומדים ערב ניתוק יחסים. יש לזה חשיבות, כי ניתוק יחסים לא היה מאפשר לנו לעזור לאנשי ביאפרה ולא להגביר יחסים עם מדינות אפריקה בכלל.

הופעת סטודנטים שהדביקו שלט "בראון-אייכמן" היתה, לדעתי, מוגזמת. אני חושב, שלא צריך להשתמש במושגים של אייכמן לגבי בראון.

חשר מ. בגין:

זה נכון.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אולי תוסיף משהו על העזרה לביאפרה?

שר החוץ א. אבן:

יש הצטברות של התנדבויות שלנו. כמה מאות אנשים מוכנים לצאת לשם, אבל לאגוס עומדת על כך, שרק היא תקבע את סידורי העזרה. היא שוללת את תפקידם של הארגונים הבינלאומיים. היא יודעת על נכונותנו, שהרי העברנו ל"צלב האדום" הניגריאני את רשימת המוצרים, שאנו מוכנים לשלוח ורשימת האנשים המוכנים לצאת לשם. אבל כנראה, שהיא מחליטה לא לקבל אותנו, וזה במסגרת מדיניות כללית שלה. היא גם אינה מקבלת עזרה מארה"ב. היא טוענת, שאפשר לסמוך עליה, והיא תעשה מה שנחוץ לעשות. איני חושב, שנרחיק לכת מעבר להבלטת נכונותנו להתנדב ולהבטיח שממשלת ניגריה והגורמים הבינלאומיים יודעים, שיש רשימה של מוצרים ועזרת מתנדבים. לא נוכל לכפות את עזרתנו על שום גורם.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

האם יש עזרה מצד או"ם?

שר החוץ א. אבן:

גורמי או"ם יודעים, שהעזרה עומדת לרשותה של ניגריה. אבל גם כלפי או"ם, נציגי "הצלב האדום" והותיקן, נוקטת ממשלת ניגריה בעמדה מסוייגת: הכל צריך להיות מובל אליה. היא תחליט מה לקבל ומה לא לקבל. איני מתבייש בכך, שאנחנו בין המדינות, שזעקת הכאב והזעם על מה שהתחולל שם, היתה אצלן באמת במישור ביותר. אבל צריך גם לקבל את המסקנות, שהצד שאנחנו רוצים לעזור לו הפסיד.

306. ההתיישבות בחברוןהשר מ. בגין:

אבקש להחליט בענין חברון.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

לפני הפרוטוקול.

השר מ. בגין:

עמדנו להצביע בשבוע שעבר. שר התיירות ביקש לדחות את ההצבעה לשבוע אחד. הצעתי, כדי להחיש את הנוהל, להעביר את הענין לועדת השרים לענייני בטחון, שהיא גם הועדה לענין השטחים. ראש הממשלה קיבלה הצעה זו וביקשה מהממשלה סמכות להכריע בענין. בינתיים עבר שבוע. ישיבת ועדת השרים לענייני בטחון לא נתקיימה כלל. היתה ישיבה מיוחדת של הממשלה ביום חמישי, במקום ישיבת ועדת השרים לענייני בטחון. היתה בקשה לועדה להחיש את ההכרעה. עכשיו נתכנסה הממשלה. לאחר שהדיון נסתיים, צריך לערוך רק הכרעה, ואני מבקש לא לדון שוב. התכנון מחכה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

כוונתה של ראש הממשלה היתה, בין השאר, להביא לישיבה גם את תמיר ואת מפותיו. לא הזמנו אותו.

השר מ. בגין:

זה לא ביחס ל-250 יחידות דיור.

שר התיירות מ. קול:

קיבלתי הבטחה, שלפני ההצבעה אקבל תשובה על שאלה. ראש הממשלה אמרה בועדה, שאקבל תשובה. שאלתי היא: ממה יתפרנסו האנשים האלה?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

הצוות שטיפל באכלוס יטפל גם בזאת.

שר התיירות מ. קול:

מביאים 250 מתיישבים. ממה יתקיימו?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

ראש הממשלה פנתה אלינו, שהדיון יהיה בועדת השרים לענייני בטחון. הדיון יהיה בועדת השרים לענייני בטחון. השבוע תהיה ישיבה. אולי נביא גם איזה רמז על הצד הכלכלי של הענין.

307. הזמנת מכוניות פז'ו על ידי המשטרהשר המשטרה ש. הלל:

אני מבקש אישור פורמלי לענין, שיש לו השלכה ציבורית. המשטרה החליטה לפני זמן מה על הזמנת מכוניות פז'ו, שעונות על הצרכים והקוולפיקציות הדרושות למשטרה לגבי הסעת שוטרים וכיו"ב. מזה משתמע למעשה הצורך להחליף בהמשך הזמן את הרכב של המשטרה לסוג רכב קבוע פז'ו. במקום שבעים מכוניות ירד המספר. הענין הובא למשרד המסחר והתעשייה ולועדה הבינמשרדית. לאחרונה, בייחוד לאחר העיסקות השונות של צרפת עם לוב וכיו"ב, נתעוררה בקורת מסויימת על הענין, ואנחנו קיבלנו מספר מכתבים ומספר פניות, שבחלקם הם של אינטרסנטים.

השר מ. בגין:

בייחוד מסוכנת "פולקסווגן".

שר המשטרה ש. הלל:

בחלקם הם של יהודים, המעוררים "בונה-פידה" את השאלה. בעת ובעונה אחת, אנחנו קיבלנו פנייה ממשרד המסחר והתעשייה, שבה הוא מודיע, שהזיכוח הציבורי שהתעורר בקשר לזה הביא למשרד המסחר והתעשייה את נציג השגרירות הצרפתית העוסק במסחר, והדרישה הנמצאת לאור השיחה הזאת של משרד המסחר והתעשייה היא, שאכן נבצע את העיסקה הזאת, משום שאנחנו גדלנו השנה ביצוא שלנו לצרפת - המקום היחידי באירופה - והצטמצם היבוא שלנו מצרפת. אנחנו עומדים בפני פער מסוכן, שאנחנו חייבים לסתום אותו. אחרת, נערער את הבסיס הכלכלי. יתר על כן, זה ללא כל ספק, שמכיוון העיסקה היום משתמעת מגמה של הממשלה להכריז על ניתוק יחסים עם צרפת, עם כל המשתמע מהעניין.

ההצעה שלנו היא לקיים את העניין. מאחר שיש השלכה ציבורית לכך, חשבתי שמן הראוי להביא את העניין לממשלה ולבקש את הכרעתה של הממשלה כולה.

השר י. ברזילי:

אני תומך בדעתו של משרד המסחר והתעשייה. אני חושב, שאין אנחנו צריכים לעבור לחרם, שמבחינה מעשית זוהי תגובה של מעשה זכוב על מעשה פיל, מבחינה מוסרית אין אנחנו במצב של ניתוק יחסים, לא כלכליים ולא אחרים. ואילו היה מדובר בכלל באיזו שהיא תגובה אקוויוולנטית, אז כמובן שהיינו שוקלים את הדבר הזה. לזה תהיה תהודה של עקיצה מצד אחד, עם מסקנות, לדעתי, שהן כולן לרעתנו.

אני גם איני מתעלם מהערת-הביניים או קריאת-הביניים של השר בגין, שכל אלה שעכשיו יאמרו לנו לא לקנות מכוניות פז'ו, וודאי ימליצו על "פולקסווגן", שבעיני אין היא טובה יותר. איני חושב שאנחנו צריכים לתת פתחון פה, על ידי מעשה הקנטה קטן, להדרדרות בלתי נחוצה נוספת. די מה שיש. נשמור על הסדקים והקשרים שישנם, ובייחוד כשהזמנה כבר נמסרה, כפי שנדמה לי, לצרפת ועכשיו נצטרך לבטל אותה.

שר המשטרה ש. הלל:

פורמלית, לא נמסרה. אבל המשא ומתן, הפרטים, המחירים נבדקו מבלי שנמסרה הזמנה פורמלית.

השר י. ברזילי:

אני נגד ביטול ההזמנה.

שר הפיתוח ח. לנדאו:

אני בעד ביטול העיסקה הזאת למעשה. לא נחתמה העיסקה עדיין, אלא העניין נמצא בשלב של משא ומתן מתקדם. לנסיגה הזאת מן העיסקה אין משמעות של חרם. איננו מחרימים את צרפת. אנחנו ממשיכים לקנות בצרפת. אין זו בעיה של תגובה אקוויוולנטית. אין לנו אפשרות של תגובה אקוויוולנטית. איננו מספקים מיראז'ים לצרפת, שנטיל עליה מחר אמברגו. אבל יש עמדה המביעה לפעמים עמדה של יחסים מסויימים. אני סבור, שהעניין יובן יפה. יכולה להיות ועדת מומחים, אם אינם רוצים לתת נופך מדיני מובהק לדבר. השאלה אינה טכנית.

שר המשטרה ש. הלל:

זה הפתרון הטכני המתאים ביותר. אבל איני מעורר את השאלה הטכנית והשאלה הכספית.

שר הפיתוח ח. לנדאו:

השאלה היא: האם לסגת מביצוע העיסקה?

שר המשטרה ש. הלל:

האם אפשר להציע לעבור ישר להצבעה?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

הייתי מוכן להצבעה מיידית.

שר החוץ א. אבן:

מתבקשת בכל זאת הערה על העקרון המנחה את מדיניותנו כלפי צרפת, בשלב הקשה הזה. אין אנחנו גורסים החרמה כללית או הרחבת תחומי הסכסוך. אנחנו פועלים לשמירת כל מה שאפשר לשמור, להחזיר ככל האפשר מה שהיה, לא לתת רושם לניתוק הקשרים. גם עכשיו מסוגלת ויכולה צרפת לפגוע בנו יותר ממה שהיא פוגעת. היא יכולה לפגוע בנו מאד. בדיונים בבריסל על "השוק המשותף" קיימנו קשרים אתם והתגברנו על כמה קשיים. כנראה שאנחנו עומדים בפני חתימה על הסכם זה. יש לצמצם את המחלוקת.

אני מציע שכך נצביע. אם הרצון הוא להכליל יותר את המחלוקת ולהרחיב את תחומיה, מתבקשת הצעה אחרת. אני מוכן להגן בציבור על קיום העיסקה, ואנחנו אפילו בעיצומם של כמה תחומי שיתוף עם צרפת.

שר החקלאות ושר הבריאות ח. גבתי:

צרפת היא אחד הלקוחות של התוצרת החקלאית שלנו, וזה הולך ומתרחב והלך והתרחב הרבה בשנה האחרונה. רק לפני חודש חתמו אתנו על הסכם מסחרי חדש, שמרחיב הרבה אפשרויות יצוא שלנו.

שר הבטחון מ. דיין:

כפי שהם נוהגים אתנו, נאכיל אותם כבד אווזים?

שר החקלאות ושר הבריאות ח. גבתי:

אתה צודק, כבד אווזים אפשר להפסיק, אבל אשכוליות נמשיך לשלוח.

אין זה מתקבל על הדעת, שנעשה איזו פעולה נגד, כי כל פעולה נגד שהם יכולים לעשות, תהיה פי כמה חמורה יותר.

שר המסחר והתעשייה י. ספיר:

אם איני טועה, יש לנו למעשה קשרים מסחריים עם מדינות שהפסיקו את היחסים הדיפלומטיים אתנו.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

זה נכון. יש לנו יחסים מסחריים עם מדינות במזרח

אירופה.

שר המסחר והתעשייה י. ספיר:

מדינות אלה נתנו לנו סטירת לחי פומבית, ואנחנו ממשיכים את היחסים המסחריים אתן. ופה נגיד לא?

שר המשפטים י. שפירא:

אני בעד קיום ההסכם עם פז'ו. אני בעד עין תחת עין פוליטי עם צרפת, במידה שאנחנו יכולים. אבל בשום פנים ואופן אין אנחנו צריכים להעביר את זה על איבה בינינו לבין העם הצרפתי. יש קצת איזה נסיון עם כל מיני חרמות שעשינו, שזה נגמר בקול דממה דקה ביותר. האם יש לך ברירה? אתה יכול לנסוע או "פולקסווגן", או "אופל", או "פז'ו", או "ברנו". אני מציע שלא נבטל את העיסקה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

לא ניכנס לדיון הטכני. הממשלה צריכה לסכם את הצד המדיני. אם משטרת ישראל רואה לנכון לרכוש מכוניות פז'ו מבחינה טכנית, מותר לנו הדבר גם מבחינה מדינית. אנחנו מבינים מפי שר המשטרה, שמשטרת ישראל מעוניינת ברכישת המכוניות האלה, כי הן מותאמות לתפקידן. השולחן מאוחד בדעה שלא להטיל חרם.

שר הבטחון מ. דיין:

איני מציע, שהחלטה תיכלל בקומוניקט, אבל היא תודלף באופן מוסמך, לא שהיתה הצעה לא לעשות זאת, אלא באיזה שהוא אופן על הדיון בשאלה זו ושישראל אינה רואה כל סיבה להמנע מלרכוש ציוד מצרפת. אנחנו צריכים את ההודעה הזאת, אנחנו צריכים לדעת, שהגישה המסחרית הזאת שלנו תהיה פומבית.

מ ח ל י ט י מ :

לאשר הזמנתן של מכוניות פז'ו על ידי המשטרה.

308. מינוי מנהל כללי למשרד הבטחון

שר הבטחון מ. דיין:

הנחתי על השולחן את הניירות הנוגעים למנהל הכללי של משרד הבטחון, של המועמד המוצע, אלוף משנה ישעיהו לביא. הוא עבר את הועדה המתאימה, ופה אחד המליצו עליו. המנהל הכללי הקודם הוא כבר מנהל כללי בתפקיד חדש של "צים". אני מבקש לאשר את מר ישעיהו לביא כמנהל כללי של משרד הבטחון.

מ ח ל י ט י מ :

למנות את מר ישעיהו לביא לתפקיד מנהל כללי של משרד הבטחון, החל ביום כה' באדר א' תש"ל (3.3.70), במקום מר משה קשתי, שפורש מתפקידו ביום כד' באדר א' תש"ל (2.3.70).

309. הסמכת ועדת השרים לענין תקציב המדינה לאשר הצעות להגדלת מסים

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

הענין הוא דחוף מאד. האם שר המשפטים רוצה

להוסיף אילו מלים?

שר המשפטים י.ש. שפירא:

איני רוצה להוסיף שום דבר. נראה לנו, שזה פשוט לתת יותר תוקף משפטי להגדלת המסים, כדי למנוע אחרי כן כל מיני קשיים.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

זאת אומרת - חיזוק ההחלטה הקודמת של הממשלה?

שר המשפטים י.ש. שפירא:

כן, שמה שיוחלט לא יהיו קשיים משפטיים בענין זה

ושאפשר יהיה לבצע זאת.



310. אזכרה לנופלים בפשיטה לאי שדואן, בתעלה ובתאונה באילת

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

נקום לזכרם של חללינו. (חברי הממשלה קמים).

ביום טו' בשבט תש"ל, בפעולה הנועזת של כוחות צה"ל על האי שדואן - נפלו שלושה לוחמים: סגן קוטלר יצחק - גבעת ברנר; סמל בר לב ישראל - גבעת חיים (איחוד); רב"ט איסרוביץ חיים - הרצליה.

פשיטה מיוחדת במינה זו, אשר השיגה את כל יעדיה, ואף למעלה מזה, אין ספק כי היא תרמה את תרומתה במתקפת הנגד שלנו מול "מלחמת ההתשה" נגדנו, עליה הכריז נשיא מצרים. היא הוכיחה, כי אין בכוחו של צבא מצרים לצאת להתמודדות כוללת עם ישראל ולכן היא עשתה את המלחמה הכללית המובטחת על ידו לפחות אפשרית, ויתכן שאף תקרב את יום התפכחותו של העם המצרי מאשליות בדבר האפשרות לכפות על ישראל, בכוח הזרוע, פתרון שאין אתו שלום בר-קיימא וללא גבולות ברי-הגנה. הממשלה מתברכת בתעוזתו ותושייתו של צבא הגנה לישראל.

חברי הממשלה, בשבת אחר-הצהריים פקד אותנו אסון תאונה כבד. 19 אנשי צבא ואזרחים נהרגו, 42 נפצעו - 9 פצועים קשה - בהתפוצצות משאית טעונת תחמושת בנמלה הצבאי של אילת. החללים הם: סרן ברק יעקב - אילת; סרן נגר שאול - פתח-תקוה; רס"ל הררי יהודה - אילת; רס"ל יעקב ישראל - אילת; רב"ט בוגאץ זאב - חולון; רב"ט ברנר שמחה - שדרות; רב"ט כהן יעקב - עכו; רב"ט ניאזוף ששון - ירושלים; רב"ט סולימן יעקב - הרצליה; רב"ט סמוכה ברוך - עכו; טר"ש פלק יורם - מרחביה; רס"ל מנשה מלמד - חיפה - אזרח עובד צבא; סמל אילוק נסים - חיפה - אזרח עובד צבא; סמל דויטש לייב - עין חיים - אזרח עובד צבא; טור' אלקיים סעדיה - קרית אתא - אזרח עובד צבא; טור' נישאור זלי - קרית ים - אזרח עובד צבא.

שלושה לא מזוהים: אלפי יורם, מילר ישעיהו,

פוזנר שמואל.

העם בישראל וממשלתו מתאבלים על החיים שנקפדו, מי בקרב העז ומי בתאונה המחרידה בשעת מילוי תפקידם. הממשלה משתתפת באבלם של המשפחות, הקיבוצים וצה"ל ומשגרת ברכת החלמה שלמה ומהירה לפצועים.

311. סקירה בטחונית

שר הבטחון מ. דיין:

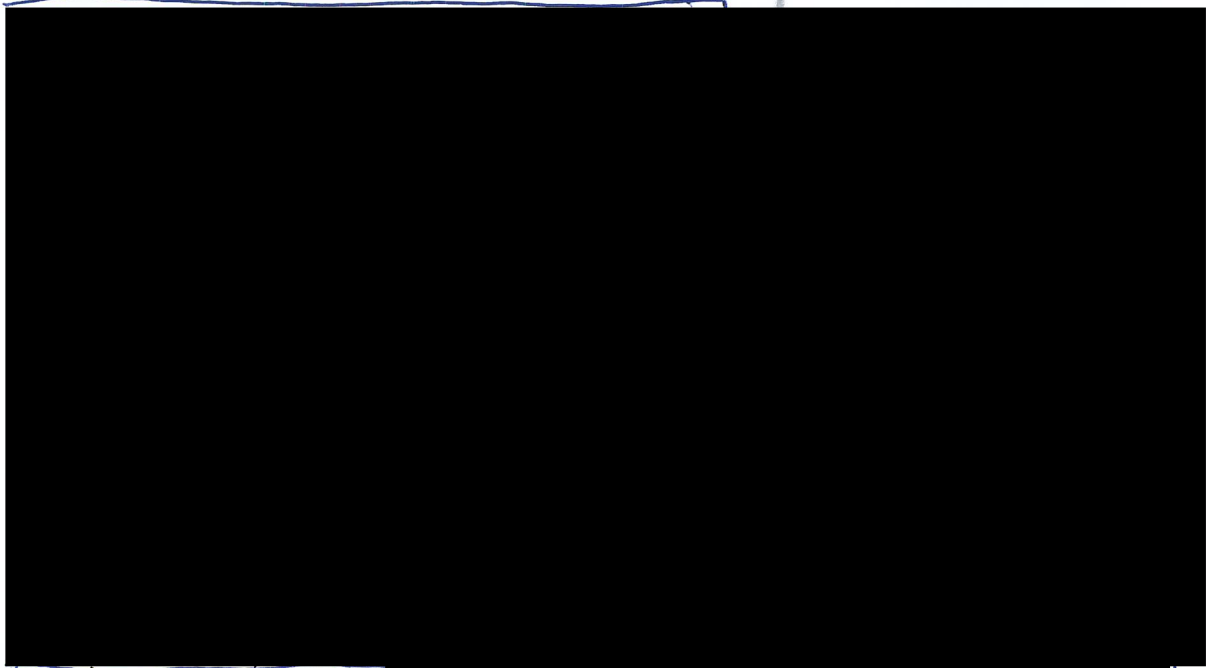
לפני שהרמטכ"ל ייכנס לגופם של דברים, אני רוצה רק להעיר הערה אחת בקשר לנושא של מועד הפינוי של האי שדואן ואת החשערות שלנו מה עלול היה להיות מבחינה פוליטית.

כידוע, יצא הכוח שלנו מהאי בערב שבת לפני חשיכה. הסיכום שהיה בין הרמטכ"ל וביני - הוא ירד לשארם א-שייך - שאם לא תהיינה אינדיקציות המראות שעומדת להיות התקפה מצרית באותו לילה, שאני הנחתי שתהיה - אין סיבה לערוך את היציאה בשעות הלילה, דבר שאיננו נוח מבחינה אופרטיבית, והרמטכ"ל יעמוד על זה. ההנחה גם היתה, שלא תיתכן התקפה בקנה מידה רציני מבלי שתהיינה לנו אינדיקציות. היו באמת אינדיקציות, שלא תהיה התקפה.

אבל היה חלק כמעט פיקנטי ומאלף בדבר. אמרתי בישיבת הממשלה, שיתכן שאם הם יעשו התקפה, תהיה זאת התקפה פזיזה והם יצטרכו לשלם בעדה ביוקר. יתכן שיהיה איש נבון, אולי רוסי, שיאמר: תוציאו זאת מהראש, אי אפשר לעשות התקפה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

שר הבטחון מ. דיין:



המדובר בינינו היה להשאר, אם יש סיכוי שהם יבואו בכוח באותו לילה ולא להשאר עד אותו מועד, שהם יוכלו לרכז איזה כוח שהוא. היות וזה היה המצב, הרי בשעה 4.00 אחה"צ לא היו בינינו חילוקי דעות, שאין שום סיכוי שבאותו ערב תבוא התקפה, ומבחינה אופרטיבית היה יותר נוח לפנות ביום מאשר בחושך, ואז הפינוי היה בסדר.

שר הדתות ז. ורהפטיג:



האם הרסנו את המתקנים?

שר הבטחון מ. דיין:

תשמעו באופן מסודר על שני הדברים, גם על האי שדואן וגם על התאונה והאסון באילת מפי הרמטכ"ל.

הרמטכ"ל ת. בר לב:



ראשית, אני רוצה לדווח על התאונה באילת. אני יכול לומר בבטחון, שזוהי תאונה שאירעה כתוצאה מכך, שעל משאית שהובלה באניית נחת, הועמסו חומרי חבלה ומוקשים חמושים. ההוראות אוסרות על הובלת מוקשים, בהיותם חמושים. צריך לפרק אותם ולהוביל את התחמושים באריזה אוריגינלית. בפועל הסתבר, שזה היה אסון, שהמשאית הובילה חומרי חבלה ומוקשים, שבחלקם הוחזרו מהאי והיו ביניהם מוקשים חמושים.

אחרי שהמשאית הזאת עזבה את הנחתת והתחילה לטפס על החוף, היא עברה כ-5 מטר ועלתה על מין גבשושית ונתנה קפיצה. אנשים ראו באופן ברור את הקפיצה, שבעקבותיה אירעה ההתפוצצות. היו לנו באסון הזה 19 הרוגים ו-44 פצועים, שלושה מהם הם עדיין במצב אנוש וששה מהם במצב של פציעה קשה. היתר, כלומר שלושים וחמישה הם פצועים באופן בינוני וקל, כאשר חמישה-עשר מהם כבר שוחררו מבתי החולים.

המספר הרב של הנפגעים נבע מכך, שלפני המכונת הזאת יצאו מספר כלי רכב ששקעו וכאשר באה ההתפוצצות, כל מי שהיה פצוע, נתן כתף לדחיפת המכונות השקועות מהחול, כך שהנפגעים הם גם אנשי ההנדסה שבאו עם המכונות הזאת, גם חיילי צנחנים שהיו שותפים לפעולה באי, גם אנשי חיל-הים של האניה ושל הבסיס הימי שלנו ועובדים אזרחיים שלנו באילת, שהם גם כן נקלעו למקום.

אם כן, זהו אסון מחריד, שאני כמעט בטוח, שזוהי הסיבה שציינתי, אף כי ועדת החקירה שמונתה, עדיין לא סיימה את עבודתה. אבל אני אישית ביררתי את הדבר עם קצין זוטרי, עם סגן-משנה, שהוא היה מכוח ההנדסה והוא אמר לי, שהעמיסו את המוקשים החמושים על המכונית, כך שפה הרבה ממצאים נוספים לא יוסיפו הרבה. אבל מונתה ועדת חקירה, בראשותו של סגן קצין הנדסה ראשי, עם אנשי חיל חימוש וחיל הים ובטחון שדה. אני מניח, שהמצאים שלהם לא ילמדו אותנו דברים נוספים.

זהו הדיווח הראשון, שלא פחות ממה שהוא מזעזע ומכאיב, הוא גם מרגיז, כי זה היה לא רק בניגוד לפקודות, אלא גם בניגוד לכל הגיון להעמיס על משאית מוקשים חמושים.

עכשיו אני עובר לדיווח על האירועים בתחום הבטחון השוטף. בגיזרה הלבנונית היו הלילה שני אירועים: אחד - מספר פצצות, שלוש פצצות, שנפלו באיזור זרעית. הפצצות נפלו מחוץ לאיזור המשק. בהתאם לנוהל, ירינו מספר פצצות לתוך כפר לבנוני קרוב. לפי הודעת דובר לבנון, היו להם שם מספר נפגעים.

הדבר השני, שהסתבר גם כן לפנות בוקר, היה זה שחובל צינור הנפט כשניים וחצי קילומטר מעבר לגבול, באיזור מעיין ברוך, זאת אומרת בשטח לבנון. הסיפורים, שעשינו אחרי החבלה הקודמת בצינור הטפליין, הופעלו מיד, כך שאין לנו נזקים ואין סכנה של איזה שהוא זיהום של מקורות המים. אבל עובדה היא, שהם בכל זאת פגעו עוד פעם בצינור הזה. המשמעות הפעם איננה בתחום נזקים לנו, אבל ללבנונים שוב לא יזרום הנפט. אילולא היינו עושים בשעתו את הסיפורים האלה, היה הנפט זורם לתוך החצבאני ומזהם שוב את מקורות המים.

שאלו כאן מהם הסיפורים. קודם כל, הקימונו מספר תחנות מגופים, כך שברגע שיש פיצוץ, אנחנו סוגרים אותם ובזה מקטינים את כמות הנפט הבסיסית. בפעם הקודמת נדמה לי שזה לקח 12 שעות עד שהפסיקו את זרימת הנפט והזרימה ההיא היתה ניכרת, נדמה לי כ-120 טון. הפעם זה הופסק בשעה אחת. דבר שני - הכינונו מאגרים לזרימה של הנפט והמים במידה שהם מובילים את הנפט. כך שיש לנו אפשרות לבסס את תנועת הזרימה המזוהמת הזאת לתוך מאגרים על יד מקורות הפיצוץ.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלוץ:

כל זה במימון החברה האמריקאית?

הרמטכ"ל ח. בר-לב:

כן. אלה הם הסיפורים בתחום הזה. כמובן שגם כיסינו את הצינור והקימונו גדר ויש לנו פיטרוול על חשבון החברה באותו קטע. אבל כל זה, כמובן, איננו נוגע לפיצוצים שמעבר לגבול.

אני עובר לגיזרה הסורית. כאן היו מספר נפילות של פגזים באיזור נחל גולן. לא היו לנו נפגעים. היתה התקלות אחת, שבה נלקח מחבל פצוע. פרט לזה, בעשרת הימים האחרונים היתה הגיזרה ההיא שקטה.

בירדן היתה הפעילות העיקרית באיזור סדום. ב-19 לחודש בלילה, הורדו שמונה פצצות של קטיושות על מפעל סדום, נגרם נזק למערכת הקיטור ולמערכת החשמל. כעבור לילה ירדו שוב ארבע פצצות, שאחת מהן שוב פגעה באיזור החשמל. לא היו נפגעים. בעקבות הפעילות הזאת קיבלנו אישור לערוך סיור אלים משוריין לאיזור סאפי עצמו. ואמנם, לפנות ערב נכנס כוח של מחלקת טנקים, שלושה טנקים ו-19 זחל"מים מול נאות הכיכר, עלה צפונה, וכבר לפנות ערב נכנס ממש בחשיכה לאיזור סאפי ונערך כאן למארב. אמנם באותו לילה הופיעו מהצפון, דרך המערך הסעודי, מספר כלי רכב. הכוח שלנו פתח באש. מסתבר כי מהאש הזאת נהרגו שישה מחבלים, חמש גופות מצאנו, את השישית לא מצאנו. אבל מההודעה שלהם ידענו על השישי. נפצעו ארבעה. נשרפו שני כלי רכב, ושני כלי רכב שלמים נלקחו אלינו. באחד מהם יש כתובות בערבית, מלפנים "אל-פתח", מאחור "צאעיקה".

שר המשפטים י.ש. שפירא:

זוהי "שותפות"!

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אחות לוחמים!

הרמטכ"ל ח. בר לב:

המחבלים עצמם לבושים כולם מדים מנומרים ונעלי קומנדו ומצויידיים בקלצ'ניקוב, ר.פ.ג'י וכדומה. זה היה בליל 20-21 לחודש. כעבור לילה, נכנסנו עם שני פטרולים רגליים בגודל של 30 ו-20 איש והתמקמנו באותו איזור במארב רגלי. הבחורים שלנו הבחינו בשני כלי רכב, טרקטור ופלטפורמה ובעקבותיהם משאית. הבחורים נתנו לשיירה הזאת להתקרב ממש לטווח של 8-10 מטר ואז נפתחה אש מרוכזת על השיירה הזאת. כתוצאה ממנה נהרגו 10 מחבלים, המשאית התפוצצה, הטרקטור עם הפלטפורמה עלו באש. מסתבר שברכב הזה הובילו המחבלים מרגמה של 120 מ"מ ותחמושת. התחמושת התפוצצה. ההנחה היא, שזה היה מיועד לפתיחת האש על נאות הכיכר, כי בשביל הטווח לסדום, מרגמה של 120 מ"מ איננה מספיקה. כל העסק היה בתנועה דרומה, והמארב שלנו פעל בקצה הצפוני של סאפי.

נוסף לפעילות הזאת שלנו, אנחנו מקיימים מאז הפגזות אוויריות, ונמשיך עוד יום-יומיים תקיפה אווירית של תנועת כלי רכב מאיזור לשון ים המלח ועד פיפי, כלומר בכל האיזור של סאפי, עשרה קילומטר צפונה ודרומה. הלילה הבחנו בשיירה של כ-18 כלי רכב, היורדים מהמערך הסעודי לעבר סאפי. תקפנו את השיירה הזאת ואנחנו יודעים, שהודלקו והושמדו חמישה כלי רכב. זאת היתה הפעילות באיזור סדום. נמשיך בה עוד מספר ימים. הפעילות הנוכחית פוגעת גם בסעודים במידה שהם נקלעים לאיזור הזה. אנחנו נפסיק את הפעילות הזאת כעבור יומיים-שלושה ונקיים אז רק מארב של רגלים באיזור נגד תנועות ליליות כאלה ונראה מה תהיה ההשפעה.

אני עובר לגיזרה המצרית. קודם כל, סיום הפעילות באי שדואן. כפי ששר הבטחון ציין, סיכמנו ביום שישי לפנות ערב, לפנות את הכוח בשעות האחרונות של יום שישי, כי לא היתה לנו שום אינדיקציה על כך, שביל שבת יתרחש משהו, שיצדיק השארות הכוח במקום. פינוי בלילה היה מאד מאד לא רצוי, בגלל תנאי השטח. זהו שטח מאד הררי, ולפנות עם הליקופטרים אפשרי גם בלילה, אבל זה הרבה פחות רצוי. אפשר היה להשאיר עוד תקופה נוספת, אבל כפי שהממשלה סיכמה, לא קיבלנו לזה אישור. בשעה 4.00 אחה"צ התחיל הפינוי ובשעה 5.30 עזבו אחרוני אנשינו את המקום. לפני כן הבאנו לאי עתונאים, אנשי טלוויזיה, כתבים זרים, שנוכחו לדעת שאיננו נמצאים בשום מגע קרבי עם האויב, ושאחרי הריסת המתקנים אנחנו מפנים את האי, כפי שבעצם אמרנו בהודעת דובר צה"ל עוד מראשית הפעולה.

שר הבטחון מ. דיין:

זה לא הפריע לאנשי המגבית המאוחדת לטעון בתוקף:

למה פיניתם את האי?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

רצו לעשות טיול לשם? האמריקאים האלה!

הרמטכ"ל ח. בר לב:

לפני עזיבת האי, מלכדנו את איזור המגדלור וחיבלנו עם השהייה את המזח. בצילום שלפניכם כבר אין רואים את המזח. כן גם חיבלנו בבנין סביב המגדלור, שגם אותו כבר אין רואים בצילום, כי כל זה נהרס וכן הרסנו כל מיני מקומות, עמדת המכ"ם ועוד עמדות מסויימות. כל זה הפעלנו בהשהיות משעה 5.00 ועד לפנות בוקר. את המגדלור לא הרסנו, אבל הרסנו את כל היתר, וזה כבר איננו בצילום.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

למה השארתם את המגדלור?

הרמטכ"ל ח. בר לב:

זהו מתקן לניווט בשיט.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

וודאי השאירו זאת כדי שאניות הקידוח שלנו יוכלו

לעבור בשלום למפרץ סואץ!

הרמטכ"ל ח. בר לב:

הדברים נתרחשו מ-6.00 בבוקר עד 6.00 בערב. במידה שהמצרים רצו לגשת לאי, ראו מדי פעם בפעם התפוצצויות. הסיכום הוא, שגשבת ב-12.30 בצהריים, לא הצלחנו לראות פה אף מצרי, לא ראינו גם שום כלי שיט, למרות שהמצרים הודיעו שבשעה 10.00 נכבש האי חזרה.

השר י. ברזילי:

אתמול הודיעו ברדיו ורשה ובלגרד, שבלחץ הצבא

המצרי פינה צה"ל את האי.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אם מסתפקים בהודעות כאלה, מה טוב.

הרמטכ"ל ח. בר לב:

בליל שבת, נשלחו על ידי המצרים שתי סירות דיג עם חיילים מצריים למקום, כדי לבדוק אם היהודים נמצאים שם או לא. בהתאם למה שסיכמנו, לא נמצאו הבחורים שלנו ממש על חוף הים. היה ברור, שאם תבוא הפצצה, היא תהיה באיזור ההוא. לכן, הם היו קצת יותר למעלה. ואז הבחינו במצרי אחד שעולה על המזח. נפתחה אש מרוכזת על הסירות. בבוקר נמצאה סירה אחת פגועה, חמישה מצרים הרוגים ואחד פצוע. באותו בוקר נמצאו עוד 20 מצרים חשייכים לכות שבאי. הם הסתתרו במשך הלילה ורק בבוקר מצאנו אותם.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

ידענו על קיומם?

הרמטכ"ל ח. בר לב:

ידענו שבאי צריכים להיות 80-100 איש. באותו ערב היה לנו חשבון של 62 איש. זה רק אומר, כי אילו היינו עוזבים בו במקום את האי, היו 20 איש אלה נשארים.

שר החקלאות ושר הבריאות ח. גבתי:

האם ישנו בטחון, שלא נשארו שם עוד?

הרמטכ"ל ח. בר לב:

יכול להיות, שצמח בודדים נשארו. אבל באי נהרגו 30, ויש לנו 62 פצועים. בסך הכל, היו להם כ-70 הרוגים. בין השבויים משם שני קצינים, קצין פצוע, איש חיל-הים וקצין מחיל-ההנדסה, והבחור שמיקש כאן, ואותו מצאנו למחרת בבוקר.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

האם היתה התנגדות למחרת בבוקר?

הרמטכ"ל ח. בר לב:

לא.

באי היתה יחידת קומנדו מצרית, שמנתה בערך 60 איש והיתר היו אנשי חיל הים ואנשי חיל ההנדסה, שמיקשו כאן ומספר עובדים אזרחיים.

דבר ראוי לציון הוא, שכאן נתקלנו בשדה מוקשים, שהוא היה מגודר רק בגדר נמוכה אחת לכיוון המוצב. זאת אומרת, הם גידרו את עצמם בגדר אחת, שסימנה את הקצה הקרוב של שדה המוקשים ולפני הגדר הזאת היה שדה מוקשים של מיקוש פראי, ושם באמת נהרג לנו לוחם אחד ונפצעו עוד שלושה, כי הם הגיעו מהכיוון הזה (מצביע על המפה), ראו את הגדר, הניחו בונגלו, וכשהם הפעילו את הבונגלו והתקפלו לצאת חזרה, עלה אחד מהם על מוקש, הוא נהרג והאחרים נפצעו. זה אמנם בניגוד לאמנת ג'ניבה המחייבת גידור וסימון שדה מוקשים. אמנם זה אינו מפתיע. פרט למלחמת ששת הימים נתקלנו בדבר כזה גם בעזה, במקום אחד. עכשיו שוב נתקלנו בזה ולדבר הזה יש כמובן חשיבות.

מה ששייך לכל פרשת הפרסום וההסברה של הענין - המצרים נקטו מהרגע הראשון בקו הסברה פשוט: האי לא נלקח והקרבות נמשכים. הם היו עקביים בזאת. גם בסוף, כאשר פיינו את האי, הם אמרו שסופית נהדפנו והם יושבים שם. אני מניח, שאילו היינו יושבים שם עוד שבוע, היו המצרים ממשיכים לפרסם שהמלחמה נמשכת. כדי לסתור את זאת, הבאנו לשם כתבים גם בשעת הכיבוש וגם לשעת הפינוי, אבל הם יכולים למסור דברים רק "בונה-פידה".

ביום שבת והיום לא היו שום תנועות ימיות או אוויריות מצריות לעבר האי, פרט לספינה אחת שניסתה הבוקר להתקרב לאי ואנחנו טיבענו אותה. היתה זאת ספינת משמר.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

הבוקר?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

לארוחת הבוקר!

שר המשפטים י.ש. שפירא:

מניין עשיתם זאת?

הרמטכ"ל ח. בר לב:

אנחנו מקיימים פטרול אווירי. הטייסים גילו ספינה, ירדו קצת יותר נמוך, קיבלו אש נ.מ.

שר הבטחון מ. דיין:

זו היתה אינדיקציה שאין זאת ספינת דיג.

הרמטכ"ל ח. בר לב:

גם ביחס לסט"רים, לא היינו בטוחים מהם, ורק כאשר מהם פתחו באש נודע לנו מהם. אני דיווחתי, שלפי הידיעות שהיו לנו, היה רק מכשול אחד. בינתיים הסתבר, שעוד עשרה נוספים הגיעו לחוף. כך שבסט"רים האלה טבעו 29 מצרים, ביניהם סגן-אלוף אחד. אנחנו יודעים זאת מההודעה הרשמית של המצרים, שסגן-אלוף פלוני אלמוני עם תגבורת נהרג.

זהו פחות או יותר כל מה ששייך לאי שדואן. מבחינת חקירת השבויים, יש לנו כל מיני דברים ראשוניים, אבל החקירה עדיין איננה מושלמת. הדברים המעניינים לעת עתה הם, שלמשל חייל קומנדו אחד סיפר, שהוא היה בתוך מחנה הקומנדו על יד קהיר בשעת ההתקפה האווירית שלנו. שאלו אותו: איך היתה ההתקפה ומה קרה? הוא עצמו אומר, שאמנם ההודעה המצרית הרשמית היתה, שלא היו נפגעים, אבל בתוך המחנה סיפרו שהיו 40 הרוגים. איש קומנדו אחר סיפר על כך, שבאחת ההתקפות שלנו במפרץ סואץ נהרג קצין רוסי. הם מספרים על הלך הרוחות, על מצב הרוח וכו'. אלה אינם דברים חדשים. אחד מהם משרת שירות חובה זה שש שנים. הוא אמר: ברוך השם, אני מקווה שאצלכם אזכה ליחס טוב ואחרי כן לכשאחזור למצרים, ישחררו אותי מהצבא. כנראה שהמצרים נוהגים כך לגבי רבים החוזרים מהשבי. הם אינם בטוחים איפה הם עומדים אתם והם משחררים אותם.

שר הבטחון מ. דיין:

גם לפי אמנת ג'ניבה, שבויים המשתחררים אינם יכולים להמשיך לשרת בצבא. אם אתה משחרר בתקופת המלחמה שבויים, התנאי הוא שלא ימשיכו לשרת בצבא. אולי זה אינו מחייב את המצרים.

השר י. ברוזילי:

האם גם אנחנו נוהגים כך?

הרמטכ"ל ח. בר לב:

בשבת ערכו המצרים מספר תקיפות אוויריות, הראשונה היתה במטוס "אליושין" לעבר רובע של אל-עריש, ששם נמצאת המפקדה של הממשל הצבאי. האיזור הזה הוא קצת יותר גבוה ויש שם אנטנה גבוהה מסומנת בלילה עם אורות אדומים. אני מניח, שהמצרים ידעו על כך והתכוונו לזאת. המטוס נכנס דרך הים בגובה נמוך, הגיע למטרה, זרק 10 או 11 פצצות. הפצצה הראשונה פגעה לא רחוק מגדר המימשל, אבל בחוף, והאחרות התפזרו. היו שם אישה וילד פצועים ושלושה בתים נפגעו בצורה לא חמורה. המטוס חזר פחות או יותר באותה דרך. ניסינו ליירט אותו. אנחנו הבחנו בתנועה הזאת מזרחה. כמובן, שהעמדנו בכוונות את כל המערכת, כולל מערכת ה"הוק" שיש לנו באיזורים שונים, כי לא ידענו לאן זה הולך. הזנקנו מטוס יירוט אחד באיזור של ברדוויל ושני באיזור של רומאני. כשהמטוסים הגיעו בערך לחוף הים הסתבר, שהפצצות נפלו באיזור אל-עריש והתברר שזוהי המטרה. בדרך חזרה ראינו מדי פעם בפעם את מטוס ה"אליושין" במכ"ם קרקעי. אבל המטוס שממש ליווה אותו במרחק של 8-10 ק"מ לא הצליח לגלות אותו במכ"ם שלו. המצרים כמובן ראו את המטוס שלנו כשהוא רודף אחריהם די קרוב והם היו מאד מודאגים, למרות שפה לא נוצר מגע די קרוב, אבל היה ברור להם שזה היה לא רחוק מזה. זו היתה הפעילות הראשונה שלהם.

כמובן, בעקבות הפעילות הזאת ולא בעקבותיה, ננסה לעשות אולי עוד כמה דברים כדי שבפעם הבאה, לא רק ייבהלו, אלא גם ייפגעו. זה מחייב כמובן יותר מכ"מים בחוף, כולל סירות עם מכ"מים, והדבר החשוב הוא כוונות של מטוס "פנטום" ליירוט. יש לו מכ"ם רציני יותר ויש לו יותר סיכויים לגלות מטוס כזה, אף כי בלילה, בליל ירח, בטיסה נמוכה, זהו עסק קשה מאד.

נוסף לתקיפה הזאת, הם תקפו שלוש פעמים בזוגות מטוסים יעדים לאורך התעלה באיזור המיתלה ובאיזור הגידי, תמיד בשיטה הזאת של גישה נמוכה, בדממת אלחוט, השלכת הפצצות והסתלקות. לנו לא היו התרעות די טובות לזה ולא יכולנו לחכות לכך. המטוסים שלנו הם בכוונות, זה לוקח אצלם 3 דקות כדי להגיע לתעלה, כאשר הפעולה הזאת נמשכת פחות מדקה. אבל בשיטת תקיפה כזאת, קשה מאד באמת לפגוע. עובדה היא, שכל הפגיעות שלהם לא גרמו לנו נזקים ונפגעים והפצצות נפלו מחוץ למתקנים ולמוצבים. במקרה אחד, בגידי, הצליח "הוק" שלנו לגלות מטרה, שילח טיל, ואנחנו מניחים שהמטוס שלהם נפגע, אף כי הוא נחת. אנחנו יודעים שהוא נחת פגוע. אבל גם בתקיפות האלה, הם וודאי מגיעים לכאן עם פיק ברכיים די רציני. אבל נגד השיטה הזאת, כל מה שאנחנו יכולים לעשות, במידה שיש לנו ידיעות על כך, הוא להחזיק מטוסים ממש במארב בקרבת מקום. אבל אם אין ידיעות, זהו ענין די קשה, כי ל"הוק" נתונים קשים מאד לפגוע במטוסי תקיפה כאלה. אילו היו תוקפים כמה פעמים וצוללים לפי כל החוקים, אולי היה לזה איזה שהוא סיכוי, אבל הם באים בגובה נמוך, זורקים את הפצצות בריחוק מקום ואינם פוגעים.

כך שבסך הכל, נגד תקיפה כזאת יש לנו מעט דרכים יעילות להלחם. אבל בינינו לבין עצמנו, זה לא כל כך מדאיג, כי האנשים שלנו במחסות טובים והפגיעות מפוקפקות. נגד תקיפת מטרות כמו אל-עריש או כמו שארם-אל-שייך, או מחנה רפיח לאורך החוף, יש לנו יותר סיכויים להלחם ואני מקווה, שאם ימשיכו בזאת, הם גם ייפגעו.

שר התיירות מ. קול:

המטוסים האלה הגיעו לאל-עריש. נניח שהם היו מגיעים לישוב יהודי על החוף. האם לאור העובדה שהם וודאי ירצו לעשות איזו פעולת תגמול על מה שעשינו להם בהצלחה כל כך גדולה, האם אנחנו מתגברים את השמירה בכלל על החוף הזה גם באוויר וגם בים?

עכשיו בקשר לאסון באילת. האם ההוראות שהרמטכ"ל דיבר עליהן הן הוראות קבועות מזמן וקיימות, שאסור להסיע מוקשים חמושים כפי שעשו זאת? הרי היו שם אנשים, קצינים אחראיים הממונים על מבצע כזה של פינוי, איך אתה מסביר את הדבר הזה שהם עברו על הוראה חמורה כזאת, שיש בה משום סיכון גדול כל כך?

שר המשפטים י. ש. שפירא:

יש לי שתי שאלות. קודם כל, ביחס לפיצוץ צינור הנפט בלבנון. האם לפי האינפורמציה שלנו גם "אל-פתח" וגם "צאעיקה" הולכים לפעולות כאלה, או שהן ממשיכות להיות נחלת "החזית לשחרור פלסטינה"?

שאלה שניה - האם מהאי שדואן הוצאנו איזה שלל?

שר החקלאות ושר הבריאות ח. גבתי:

במה אפשר להסביר כי רשימת ההרוגים באילת כוללת סמלים ורבי-טוראים במספר גדול כזה? איך אפשר להסביר את ריכוז האנשים בעלי הדרגות שהיו שם?

הרמטכ"ל ח. בר-לב:

לשאלת השר קול - אנחנו בכוונות, ואני בענין זה די שקט, אף כי הם יכולים להגניב לכאן מטוס בודד. את זאת אמרתי תמיד, החל מפרשת ה"בומים" מעל לקהיר.

הוראות כיצד יש להוביל תחמושת וחומרי נפץ קיימות מאז ומתמיד. איך אני מסביר שזה קרה באילת, כרגע עוד אין לי הסבר, כי הענין נמצא בחקירה, אבל בדרך כלל, אנחנו יודעים שנושא שהוא תלוי באלפי אנשים ולפעמים ברכבות אנשים, מדי פעם פועל אחד מהם בניגוד להוראות ובניגוד להגיון. מי היה במקרה הקונקרטי הזה אחראי לכך, איני יודע, ולצורך זה נתמנתה ועדת חקירה.

צינור הנפט חובל מעבר לגבול. איננו יודעים איזה ארגון עסק בזה. אבל בלבנון פועל לא רק ארגון אחד בלבד. יש שם גם "אל-פתח" וגם "צאעיקה" וגם "החזית העממית לשחרור פלסטינה". אנחנו נתקלנו בהם בהזדמנויות שונות. מי עשה את החבלה בצינור הנפט הפעם, איננו יודעים.

השלל שהבאנו משדואן כולל קודם כל מכ"ם. אמנם זהו מכ"ם מסחרי, אבל מכ"ם שהם אגב ניסו לחבל בו.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

מה פירוש "מסחרי"?

הרמטכ"ל ח. בר-לב:

מכ"ם שאתה יכול לקנותו באנגליה בכל חנות

מכ"מים.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אצל "מרכס וספנסר" וודאי לא תיקנה זאת.

הרמטכ"ל ח. בר לב:

בפעם הקודמת היה זה מכ"ם צבאי רוסי. באי שדואן היה זה מכ"ם ממערכת אזרחית. מכ"ם כזה קיים על הרבה אניות-סוחר. וודאי קנו את המכ"ם הזה. מבחינה זו אין זו מציאה גדולה. בכל אופן, הוא נלקח על ידי אנשינו.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

מה משקלו?

הרמטכ"ל ח. בר לב:

אני חושב, בערך 200 קילו עם האנטנה. זה בסך הכל בגודל של קופסה פלוס קצת.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

פלוס אחד היושב עליה.

השר מ. בגין:

מכ"ם-זוטא.

הרמטכ"ל ח. בר לב:

נוסף לכך, לקחנו כלי נשק, קלצ'ניקובים, ר.פ.ג'י. תחמושת לא לקחנו משם, בין היתר מטעמי בטיחות, אלא ריכזנו אותה ופוצצנו אותה שם. זה פחות או יותר מה שנמצא במקום.

כיצד קרה שבין הנפגעים באילת היו כל כך הרבה בעלי דרגות - איני יודע. אבל במקום נמצאו גם אנשי הבסיס הימי, גם אנשים מהאניה וגם אנשי חיל ההנדסה. יתכן מאד, שהמפקדים ירדו לחוף, בו בזמן שהמלחים נשארו למעלה.

שר החקלאות ושר הבריאות ח. גבתי:

הנחתת לא נפגעה?

הרמטכ"ל ח. בר לב:

הנחתת נפגעה בצורה לא חמורה, אבל התיקון ייקח חודש או ששה שבועות, כי את התיקון יצטרכו לעשות בצפון. דלת האטימה נגד המים נפגעה, כי ההדף הלך ממש פנימה. גם שלוש משאיות, שהיו עדיין בפנים, נפגעו. הזכוכיות - השמשות - נפגעו, כנפיים עפו, וכל מיני דברים כאלה. כל זה מההדף.

שר הבטחון מ. דיין:

רוצה אני להוסיף שלוש הערות. הערה אחת בקשר לסאפי. הרמטכ"ל אמר זאת, ואני רוצה רק שתיקחו זאת לתשומת לבכם וגם להדגיש משמעות אחת של הדבר. הוא אמר, שהפעולה האווירית האחרונה שלנו היתה נגד שיירה של כוחות סעודיים. אנחנו יכולים לשמוע הדים על הדבר הזה, עד כדי כך שהם יכולים לבוא ולומר, שהסעודים יצאו לשם כדי למנוע מ"אל-פתח" לפעול, והנה ישראל תקפה את כוח הסעודים.

הרמטכ"ל ח. בר לב:

את מגיניה!

שר הבטחון מ. דיין:

הרמטכ"ל אמר, שבלי להבחין המטוסים שלנו ב-18 מכוניות, תקפו אותן וחמש נפגעו. אנחנו צריכים לדעת, שהתקיפה האחרונה של אמש לא היתה של "אל-פתח", אלא של כוחות הצבא הסדירים. על זה, דרך אגב, היתה לנו החלטה של ועדת השרים לענייני בטחון או של הממשלה, לאחר פגיעה בסאפי, לפעול נגד הכוחות הסעודיים. ראש הממשלה אישרה את ההתקפה. עכשיו היו לנו סיבות אופרטיביות מקומיות, כי היו לנו שם מארבים באותו מקום וזה יכול היה להגמר בצורה לא נעימה, לו הכוחות הסעודיים היו באים לשם, וזהו כוח גדול. אבל גם בלי מארבים שם, כל מי שיתקרב בימים הקרובים לסאפי, אם כוחות סעודיים או אחרים, נתקוף אותם. אחרי כן נפסיק לזמן מה, נניח שבעבור זמן תהיה עוד הבטחה שלא יפתחו באש.

לעומת זה, אין שום ספק לגבי השאלה שהיא פחות או יותר ניסרה כאן בחללה של הישיבה: האם אנשי "אל-פתח" חייבים לעבור ליד משמרות סדירים, כאשר הם פועלים נגד סדום, או שהם יכולים להתגנב? אלה שבאו בטרקטור עם פלטרומה ובמכונית עם מרגמה של 120 מ"מ לא יכלו בשום דרך אחרת להגיע אלא בדרך הסלולה, כלומר דרך המשמרות הסדירים. אפשר, כמובן, כרגל לעבור בשטח ההוא מבלי לעבור את המשמרות הסדירים, אבל בכלי רכב, בטרקטור ובפלטרומה ובמכונית, אפשר לעבור רק בדרך, שעליה שומרים הכוחות הסדירים. אם מישו יהיו לו "ייסורי מצפון" למה פגענו בסעודים, אני רוצה לומר, שערכ לפני זה (זה היה אחרי הפעולות), יוצאת שיירה דרך הכוחות הסעודיים לפתוח עלינו באש.

דבר שני - בקשר לאי. שעות הבוקר הראשונות של היום הנוסף שנשארו שם נתנו לנו, כפי שסיפר הרמטכ"ל, 20 שבועים נוספים. בדרך כלל, בשבילנו להשיג שבועיים זוהי שאלה קשה. תקופה ארוכה חיפשנו שבועיים כדי להחליף אותם בדרך אבידן, ועד הארבעה של המכ"ם לא הצלחנו להביא אף שבועי אחד. אין, איפוא, לזלזל בזה שהשגנו באי שבועיים. שנית, הפיצוצים, הטיהור המסודר של האי. שלישית, הביקור של העתונאים לקראת העזיבה. בגלל ההסברה המצרית וההשלכה הפנימית שיש שם, יש לדבר הזה חשיבות ממדרגה ראשונה, כדי להזים את הסיפורים שלהם, כאשר במשך כל שעות היום האחרון היו שם עתונאים, והפעם במספר רב יותר מאשר בשעת הפלישה. הם ראו, ביקרו, צילמו. מבחינת לחימה פסיכולוגית, העמדת הדברים על אמיתותם היתה לזה חשיבות. אילו היינו קמים בלילה ויוצאים והיתה נשאת הגירסה המצרית, שהם הדפו אותנו, אנחנו היינו יודעים שאין זה נכון, אבל כלפי חוץ אי אפשר היה להסביר זאת.

השר י. ברזילי:

ה-בי.בי.סי. חזר בלילה על שתי הגירסאות.

שר הבטחון מ. דיין:

הוא עושה זאת מפעם לפעם, אומר גם דברים שהוא יודע שאינם נכונים, אבל אין הוא מוסיף שהנה הכתב האמריקאי, הכתב של יו.פ.א. שהיה במקום אומר כך וכך, כאילו הצד השלישי שצריך לבטא את האמת איננו קיים בכלל. אני סומך על העתונאים האלה שיפרסמו את הצילומים ויכתבו "STORIES". יש עתונאים שיבקעו לעצמם דרך בעתונאים עם ה-"STORIES" האלה.

שר החוץ א. אבן:

לא היה שם איש ה-בי.בי.סי.?

שר הבטחון מ. דיין:

הוא היה תורן והיה צריך להיות שם, אבל הוא היה בדיוק חולה. אני חושב, שהוא שלח כתבה אוהדת מעל מיטתו בירושלים.

הנקודה האחרונה שאני רוצה לעמוד עליה היא זו, שהזכרתי אותה כבר קודם לכן. אני רוצה להפנות את תשומת לב הממשלה לכך, שנעמוד עכשיו בפני השאלה על שיטת חילופי השבויים. יש בידינו 66 שבויים מצריים, בתוכם 2 קצינים. בידם שבועי אחד שלנו. קודם כל, עד היום לא נתנו לבקר אותם. כאשר לקחנו את ארבעת השבויים עם הרדאר, מיד הודענו ל"צלב האדום", והם ביקרו אצלם. אבל זה לא השפיע על כך, שהמצרים יתנו אפילו רשות לבקר אצל דן אבידן. אני מניח,

שהמצרים יתעוררו עכשיו לחיים לענין חילופי השבויים, יתנו לנו את דן אבידן ויבקשו חזרה כל מה שיש לנו.

יש פה שתי שאלות. ישנה השאלה של הנוהג, איך הם נוהגים עם השבויים שלנו, שאפילו לא נותנים לבקר אצלם. דהיינו, ישנה השאלה של הנוהג עד לחילופים. ישנה שאלה שניה של פרופורציות של חילופים. לא תמיד מזדמנים לנו מספרים כאלה, אחרי כן אנחנו עומדים ככלי ריק.

כרגע אני רוצה שתדעו, שההוראה שנתנו היא, שאם תהיה פנייה מ"הצלב האדום" אלינו לבקר אצל השבויים המצריים, נאמר: אנחנו רוצים קודם כל שתבקרו אצל דן אבידן. גמרנו עם מה שהיה. הוא שם כבר זמן רב, אנשי "הצלב האדום" ביקרו כבר אצל השבויים המצריים שבידינו מלאחר לקיחת הרדאר. אמנם זה לא יעשה רושם על אף אחד. אף מצרי במצרים איננו מודאג מאורח הטיפול שלנו באנשים שלהם. אבל אנחנו צריכים לשמור על הסדרים הדדיים, כי אחרת אנחנו מידרדרים ללא גבול.

נניח שנקבל דין וחשבון, שנתנו לבקר אצל דן אבידן, ניתן להם לבקר אצל השבויים המצריים. ממילא אנחנו נוהגים בהם כפי שאנחנו נוהגים. אבל אבקש דיון בשאלת השבויים. תקבע ראש הממשלה באיזה פורום יתקיים הדיון, אבל השאלה היא שאלה ונצטרך לדון בדבר.

ה י ש י ב ה נ נ ע ל ה
(בשעה 13.25)